

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscript Library

No. ^{Ref.}
Ser. 86

Title: *Achor dip*

Done

86

Incomplete

:	Āchār dīp.	:	Title
:	Nāgadeva	:	Author
:	:	:	Editor
:	:	:	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
86	:	:	Remarks

शतधा निघने मूढि निविं ज्ञेयया ॥ १० ॥ एतद्गारुडमंत्रः ॥ पराशरः प्राच्यां दिशि शिरःशस्यया
 यामथेवावृणोति देवस्य पतः पुंसो विपरीतं तुरोगदं ॥ प्राकृशिरः शयने विद्यामायुर्विजं वदति ॥
 पश्चिमे ब्रह्मधा चिंतो हनि मृत्युं नथो तरो ॥ ११ ॥ विष्णु उवाच ॥ नातिशयोक्तं वाच्यं नासमांमलि
 नां न वां न जं तु मयी पराशर्या मधितिष्ठे तनामृतां ॥ १० ॥ पुराणां तां राक्षसं केन पे सुभ्रा देवता सुभ्रा
 शाशिनः ॥ नमस्कृवाण्यं विष्णुं समाविष्टः स्वपत्तिशि ॥ ११ ॥ गोमतेन ॥ अगस्तिर्माध्वश्चैव सुभ्रा
 दोमहाबलः ॥ कपिलो मुनिरासीकः पंचिते सुखशायिनः ॥ १२ ॥ विष्णुः ॥ नार्धपादः स्वपेक्षिः पलाश
 शयनेन चोपं वदारुहः ते त्वेव न स्वपे त कदाचन ॥ १३ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ श्रुत्वा त्वं ये श्रमशाने च एकह
 रं च तुष्यथ ॥ महादेवा त्वं वापि शबके मति न स्वपेता ॥ १४ ॥ न स्वपे तया ॥ १५ ॥ विना पीडां कथं च
 नां न वाधिनिशयनेनामुषो नाशुचिः स्वपेता ॥ १६ ॥ दहः ॥ प्रदोषपश्चिमायां वेदाभ्यासेन
 तो न ये तां यामदयं शयानो हिन स्रया यकल्पतो ॥ १७ ॥ इति शयनविधिः ॥ ॥ अथ श्रीश्रि
 णमनविधिः ॥ ॥ तस्यो गीश्वरः षोडशरु निशाश्रीणां तां सुयुग्मासु संविशेतां ब्रह्मवैवर्त
 वधिाश्रतसु विवर्जयेतां ॥ १८ ॥ पुनः पुनः सुउवाच ॥ यं ते विप्रो युग्मासु राविडां तस्माद्युग्मा
 सु उवाच ॥ संविशे दत्तं वीक्ष्य ॥ १९ ॥ अमाता समाष्ट्री वेवापो स मासी च तुदीशी ॥ ब्रह्मचारी न वे
 त्रिंशं मृतां तां तको द्विजः ॥ २० ॥ एवं गच्छ ॥ विष्णुं ह्यं मां मध्यां ॥ २१ ॥ सच वदयेतां ॥ सुभ्रा दे
 स कसुत्रं लक्ष्मणं जनयेत्सुमान् ॥ २२ ॥ शिखलिषिते ॥ स्त्रियाः शुक्रे धिके श्री सा सुमान् पुंसां ॥ २३ ॥

मकार्षमनसावावाहनायापद्यापुदरेणशिखाविभ्रवलेपतुयक्तिविदुरितमयि। इत्यहमापो
 नृतयोनिमत्तेजातिविहलोमिस्तादाहविजाने। अनेनप्रहोत्तरात्संख्याकेनगायत्रीजपेन
 सायंसंध्यांगभूतेननगवान्विष्णुपुष्पसविताश्रीयता। इतिजपनिवेदनं॥३॥अयमेवमः॥३॥प्रजाप
 तयेनमः॥ इतिहोमः॥ काव्याभ्यनः॥ संध्याकालेव्यतीततुजपेकवापुनः पुनः। रुचंवाचमृज्ज्वाततः
 संध्यामुपासतो॥२॥तंवेदयुदयाःसूर्यशायनं कामकारतः॥ निजैवेवाशुविज्ञानाजपनुपवसेदि
 नं॥१॥बोधायनः॥ यजुपस्तुतपापंयजुवाचकृतंवेत्तासायंसंध्यामुपस्थापतेनत्स्मात्पुत्राय
 तो॥४॥इतिसायंसंध्याविधिः॥ ॥अथसायंहोमविधिः॥ तत्रमंकन्याकृत्युपस्थानवर्जं प्रातर्होम
 वतात्सपरमेश्वरप्रीत्येसायंहोममहंकरिषे। तत्राग्नेप्रजापतिममुकद्रव्येणाहंयज्ञे। इतिसं
 कल्पे॥३॥अयमेवाहोममयः॥३॥प्रजापतयेत्वाहाहंप्रजापतये। इत्याहुती। ततःसमाश्वाह
 त्युवाकमस्याजरासह्यनुवाकंजपेत्। इत्युपस्थानं॥ इतिसायंहोमविधिः॥ ॥अथशयनविधिः॥
 तत्रयाहवत्का॥३॥पास्यपश्चिमासंध्यांजिवाग्नीप्रातृपास्यचोद्विःपरितोषुक्त्वानातिहस्याथसं
 विज्ञेत्॥१॥मनुः॥अनारोग्यमनायुशमव्ययंवातिजोजनं। अत्रण्ये लोकविधिहंस्मात्तत्परिवर्जये
 त्॥२॥योसः॥ अविदेशं विविक्तं तु गोमयेन विदेपयेत्। प्रायुदकृपणं सितं विदेत्सदाशुभः॥ अथ
 एतामंगल्यंपूर्णं कुंभं तु धारिष्ठा नैनिधापयेत्। विदिकेगारुडं मे निरनिमं न्यस्येत्तत्॥४॥होरीतः
 नर्मरायेनमः प्रातर्नर्मरायेनमोनिशानमोस्तु नर्मदेतुयं त्राहि मां विषमपतेः॥५॥सपपि सपतिवि
 दूरंगमहाविषाजभोजयस्यगृहांते आसीकवचनं स्मरं। आत्मीकवचनं श्रुत्वा सपेयोननिवर्तते॥

इतेयशुविज्ञावधावत्रोभूतातेमदी॥८८॥उपणात्पुराणात्तुडवानलमगस्त्यं कुंभकं
 शानेश्वरं। आहारपरिणामार्थं स्मरेद्भीमं वपं वमं॥८९॥युक्तां सुखे हस्तेन परिमाज्जिघोदरं धृत्वा
 यस्मदायी नित्यं किमप्यितं दितः॥९०॥माकंडेयपुराणे। अथाशुसंध्याविकार्यतां नूनस्य
 भक्षणं। भक्षणं वेति हं सस्यततः। ऊयसिमाहं॥९१॥आयुर्वेदात्पुक्तावक्रिपुपस्यशाशनेः श
 तपदं वृजे ताशयीत्वा भक्षणं नतोरोगेः प्रीतिर्यते॥९२॥भुक्तेपविशतः। ह्यो न्यंबलमुत्तानशायि
 नः। आराग्येवाभुक्तेरुष्टमुधविनिधावतः॥९३॥इतिहोमपुराणाधिः पटः सप्तमकोन
 येत्। अथमेनो कयानातुवाहः संध्याततपुनः॥९४॥इतिजो नविधिः॥ ॥अथसायंसंध्यावि
 धिः॥ तत्रविद्यपुराणे। शोचं कवायथानायमममि मितनास्करे। सायंसंध्यामुपास्यमा
 सीनसुथवायतः॥९५॥आस्यबलिः संध्यादशयणाद्द्वयप्रभवेण॥९६॥सासुतीयेरित्युणासहसा
 जाह्नवीततो॥१॥प्रातपः। अतं मध्यां भं वद्विवा मिथुनमेव। पुनातिष्ठतम्याभं बलिः संध्या
 सुपासिता॥२॥वसिष्ठः॥ इदेवेकयुणसंध्यागोष्ठेदशयणाः स्मृताः। शतसाहस्रिकानां चानं
 तानि सुसन्निधाः॥३॥तत्रसंन्यावाहनोदकप्रशनमंजजपनिवेदननीरहे पणवर्जं सैकवैश
 तः संध्याविधिबतासायंसंध्यापासनमहंकरिषे। तिसंकल्पः। सायंनस्वर्ती कृष्णः कृष्णवर्णः
 कुंभजः। शिववर्णः रापुनः हस्तांगदवाहनः। त्रैलोक्यं वेदं विद्वी कृष्णमात्मानुत्तरेण ना। आसाह
 यायहं देवी मायाती सूर्यपंडिता। इत्यावाहनं। अग्निशमेविनाशयणरुषिः। आपोदेवतागाय
 त्रीर्हं प्रशने॥३॥अग्निशुभापुत्रमनुपतयश्चमनुकृतेनः। सपेन्यारहंतायदक्रापाप ३५

[illegible]

अनेत्रलारमोविस्तमोकावेवमदेष्यएवंध्यावातयोभुंतेपोनदोषनीतिप्रते॥योगया
 नुवल्काअपोशानेनोपरिष्ठाएवन्नादक्षतातथाअनेनममृतेवकार्यमनंदितमना॥२०॥
 पुनस्त्याअत्रलक्ष्मेनरादययःऊर्यानुपरस्तिणो॥दिमितंतस्त्रिशाचेनअनोत्पंमसुरब्रह्मोश्च
 वरमध्येष्ठितादेवाकरष्टष्टवराक्षमा॥तस्माकरष्टष्टवनान्येकयविस्त्रिणो॥२०॥अंत
 श्रमिद्वतेप्रुगहायाविश्वतामुखावंब्रलचंविस्तुंरुद्रसंप्रजापतिाचंवषट्कारसूंसर्वै
 विज्ञानपरंमंपरंअष्टतस्यापमृतरणमसिद्धाहृत्यपःपिबेत्करेणमनिलंविस्तुंथावाअ
 स्नपिवेद्याप्राणाम्रिहंहुऊयातशेषंभुंतेद्विजातमो॥२१॥आलणेभाजनंकेयन्प्राणा
 ग्रिहमपूर्वकंपथाकविधिनानित्यंनवेतएवगर्हयेत्॥२२॥अथप्राणग्रिहविवेचनोत्तरयामे
 किमचंकिंवासइतिरिदंकिंचाश्रित्यप्राहमिभ्यआवीटपंगेभ्यश्चतेनमापोवासइतिश्रु
 तानस्मादग्निहोत्रंऊऊयात॥हृत्तुंदरीकमरणिमनोमंथनसंज्ञकंश्वाधुरजुःआत्माधम
 न्माह्वालयतामरकेनस्थापयेत्कृतकेनक्षयकंगारूपसंस्त्रिणाग्रैस्सदरणी॥पिंगला
 योह्वापयेत्दक्षिणाग्रोर्गारूपसंमुद्रतथावाहोमयेत्एवांमौयुषोपरमात्मास
 विशीतिदेवताप्राणाग्रिहमेतिनियोगा॥जिह्वामुमभिर्द्वयत्रंदोमइयंआहवनीयदे
 मयेतोरुपशानकातजनीमध्यामांयुष्टिलंश्राप्राणाकृतिवित्कनिष्ठिकानामिकांड
 छिरपानिहूऊयाद्विामध्यामानामिकांडाष्टयानियतुऊयाह्रिकाकनिष्ठातज्ज्युष्टै
 रुदानायजराहता॥४०॥अथिनिजिरादाययमानायऊर्तुंभुधितथैवषष्टीद्यातुस

वेपथिपुत्रे वा आयेतां तवेपिवाः नान्नीयादपि चैके नर कंयति पद्यते। ॥ १२ ॥ पिठिनसिः। वयं
 क्रुशिकुपने पुत्रं नीतिं ५ कं ५ पुत्रं श्री कामान तु जुं जीतको विदार करं जयो ॥ १३ ॥ प्रहाव्यपा
 लिंपानं तु नमनापं किं वारणं। प्रायोदं विहाये वपनी चोदहिणां तथा ॥ १४ ॥ नोक्तु कामेयदा
 विप्र आवांते धाने सुते। अनेवां करोत्यन्य आयेम स पुन सतः ॥ १५ ॥ पादो वायेनमः ॥ १६ ॥
 स्त्रात्रिकोणं ववुं जं चर्चं ५ कं ॥ १७ ॥ त्रि वि मातु पूर्वण वा लणादि पु मं ६ लो ॥ १८ ॥ शंभो आदि
 त्यावसवो रुद्रा वृत्ता विवपिता मः ॥ १९ ॥ मं ५ ला ५ पजी वति तस्मा कुवीत मं ५ लो ॥ २० ॥ मार्कडेय
 पुराणे। यातुधानाः पिशाचाश्च कुराश्चिवरुद्राः ॥ २१ ॥ हरिप्रमन्नम्य मं ५ लेन विवर्जितं ॥ २२ ॥
 पिठिनसिः। ववर्णं यं ५ नं चिव वृत्तं तेने तथैव वा नेत्येपे संव विविधं ६ स्त ६ तं न न च वेत् ॥ २३ ॥
 शातातपा ६ स्त ६ तानि वात्रानि प्रत्यक्षं लवणं तथा ॥ २४ ॥ त्रिकान्नं कणं चिव वृत्तं गो मांसं च ॥ २५ ॥
 अत्रिः ६ तं वायुदिवा तेने आस्त्रेण न खनिः सुतो न पुजी तन दद्याच्च उक्ता पादं समाचरेत् ॥ २६ ॥
 मनुः ६ द्यां देये श्रुता ने व स मस्तयं जनादिका अपकं सै ६ पकं व न तु ६ या किदा व ॥ २७ ॥ पुत्रं यं
 वृत्ते हा कं पोद यादि तु मिह त्रि मधू लहासुरा पश्च मने यो य रुत ल्यगः ॥ २८ ॥ आप सैवः ॥ को
 शं वृत्ति पात्रि तं पवित्रं ६ स्त ६ के रो जुं जाम सु विशेषेण गदिता न विष्णु द्यो ॥ २९ ॥ वृत्तं कं
 र्कना दं वारिणो नो यो ६ स्त ६ स्यं च तेने ति प ६ न त तो नू त व नि ६ रे तू ६ म त्त्र प्रयोगः ॥ ३० ॥
 चर्चं नाचि विं वा मिय माय न मः ॥ ३१ ॥ यम उ रुद्राय न मः ॥ सर्वे न्यो भूतेभ्यो नमः ॥ चरेभ्यो नमः ॥ इति रा
 त्रा ॥ ३२ ॥ तं तरो स्त्रे केन किरि केयः ॥ चानवेन करोषतः ॥ अग्नि मं ५ नं पुं जी त स वी सि दि म वा पु मा त ॥ ३३ ॥

॥ विधि नियतः ॥

मोहात् न करोति श्रुतामी। तस्य नायं तु न परो लोको न व ति धर्मतः ॥ ३४ ॥ शंभुः। यत्कं नो भयामो
 न प्राप्नोति धन वा द्विजः ॥ ३५ ॥ मय्य वं च म द्या जे दीर स्म दवा नुयात् ॥ ३६ ॥ पुराणा त्ते अर्था किं वित्तं
 त्येता ६ पर ॥ ३७ ॥ पक्व मं स पानीयं म नो पक्व मं युते ॥ ३८ ॥ श्रुता कलं मनु श्राद्ये ते ज्य मा न शरी
 रिभिः ॥ तेन मर्वेण सर्वा मा प्रीयतां न गवा ह पि ॥ ३९ ॥ इति श्री नाग देव विरचिते आचार दीपे पंच
 मलायक निर्वपाण विधिः ॥ ॥ अथ नो ज न विधिः ॥ तत्र मनु ॥ पुत्रं व सु व विषे ६ त्वे ६ धन्ये ६ प्रावे
 व ति जुं जी या तो ततः पश्चाद व शिष्टं तु रं पती ॥ ४० ॥ व्यासः ॥ विप्र ना जी न वे नित्यं नित्यं वा मृत नो ज
 ना विप्र म पुत्र शो भै नु य ह शिष्टं तथा ॥ ४१ ॥ २ य श शि शो नः सं तो मुच्यं ते सर्व किं विषात् ॥
 पुं ज ते ते खि नं पापं ये न जं त्या क कारणा त् ॥ ४२ ॥ देवः ॥ आचारं तु रं ६ कृया दिहा रं च व य सदा ॥
 लक्ष्मी युक्तः ॥ ४३ ॥ व्यासः ॥ न्या म न्य था दी य ते स्थि या ॥ ४४ ॥ व्यासः ॥ पं वा द्वा नो ज नं कृ या नि प्रा पु र्वा मा
 न मा श्रिताः ॥ ४५ ॥ आ पा दो ता ये वा स्य मेष पं वा र्द ता म ता ॥ ४६ ॥ देवः ॥ न प वि षे श्रा वो दे श पा दो प्र
 हा न्य वा म्य ता ॥ ४७ ॥ आ च्यु र्वा ना नि जुं जी त शु ति पी ठ म धि स्थितः ॥ ४८ ॥ प्र वे ता ॥ गो श कृ मृ न्न ये नि वं त
 था पा ला श मे क्वा ता ६ म यं तथै वा कं क रिये ता स नं बु धः ॥ ४९ ॥ मनु ॥ आ च्यु र्वा ना नि जुं क य श म्ये
 द हि णा मु कः ॥ ५० ॥ यं प्र त्य शु र वा पुं के श्रे यो पुं के उ द्यु र वा न पे टी ना मि ॥ ५१ ॥ मो व र्दे रा ज ते ता मे
 प न्ना ना श प च यो ॥ ५२ ॥ नो ज ने नो ज ने वे व त्रि सृ ष्ण म शु वो ॥ ५३ ॥ ता प्र पा ला श य ६ लं य ति वि ष्य र्वा
 पा ला श प न्ना पे शु ग ६ शु क्रि र् व रं रे ता व न प्र स्तो य ति श्रु व त्तु क्वा च्चा य लं रं रे ता वा स न ॥ ५४ ॥
 एक ए व तु यो पुं के ६ स्त ६ कां स्प भा ज ने वि वा स्ति स्प कं दे ता युः प्र ता य शो व लो ॥ ५५ ॥

इदं च न्यस्यति वा इति श्रवणं विष्णु उवाच ॥ विष्णु उवाच ॥ तपतंग काश्च ब्रुवन्ति तह कर्मणि युज्य
वधा ॥ प्रयांतु ते ह्यग्निमिदं मया तैत्तिरीयैः सविना न वन्तु ॥ पृथुमिकी तपतंगे न्योनमः ॥ इदं ह्यमकी
तपतंगे न्यस्यति वा इति रुम्यादि वलिः ॥ १६ मनु ॥ निहो वनिह वदद्या विधिः कृत्वा रिणो अग्निषेवनापि
दद्यान्नैतत्तया विधिरुयतो ॥ न न निह वउयतो यतिश्च ब्रह्मचारी वविद्याथी युस्योपकः ॥ अथ गः ॥
पाठतिश्च पठेति हवः स्मृताः ॥ पागात मा ॥ यतिह स्तेज तंदद्याद्दद्यात्तं दद्यात्तं न जलं ॥ तदन्नं मेरुपतुत्य
तत्कलं सागरो पनो ॥ स्मृत्यंतराता माह्व कसं ममाह्वयवा क्लण न्याद दानियः ॥ सया निनरं द्योरे उ
क्ता चो दायणं वरेता ॥ १० दद्यात्तु निहा वितयं स कृत्य विधि पूर्वकं ॥ इच्छया तततो दद्यात्तं विन केमोति
वारितो ॥ अथिः ॥ माता पिता यत्तु प्रीता प्रजा दीन समाश्रिता ॥ अथागतो विधिश्चापि योश्च वगिदाह
तः ॥ १२ मदालसा वाको ॥ पितरो मुनयो देवा नृता नि मनुजा स्यात्तु मि की तपतंग काश्च वाप्यसाः पश
वस्तुताः ॥ १३ गृहं सुपुत्री वंति तनमृत्ति प्रयो नित्यतः ॥ पुखं वापि निरीहं ते अपि नादायती विवा ॥ १४
मनुः ॥ अदवा उय उते न्यः ॥ पूर्वं जुं के विवरूपाः ॥ सपुं जानो न जानातिश्च द्येयातिमान वा ॥ १५ अथिः ॥
प्रवासंग क तोयस्य गृहं कर्तान विद्यतः ॥ पं वानां महता मया मया हः ॥ मरुग कृतिः ॥ १६ अथ मे क
रुत वेतान यदन्नं पपयते न वेत्त्ययते चन्नं अग्निरेतान समापयेत् ॥ १७ पुत्रो प्राता पिता रुवि
कृतिश्च योश्च रमा तुला ॥ पनीश्चो प्रियया नस्य दद्यात्तु वलि कर्मणि ॥ १८ विष्णु ॥ देवतीर्थं हविः
रुवा प्राजा पत्ये वया कृतिः ॥ यामां त रगते पात्या हा वयेत स्वभार्यया ॥ १९ मनु ॥ माय मनुष्य
सिद्धस्य पत्न्यं तं वलिं हरेत् ॥ वैश्वदेवं दिना मेतत्सम्यं प्रातर्विधीयतां २० पंचयज्ञो ह्युया

[illegible]

सिमुखं सयेनयत्नैः तत्त्वेनमाः इदं यत्नोऽवसिष्ठः अनन्नि कलुयो विप्रः सोऽत्र या कृतिनिः स्वयं कृत्वा
 शाकलमंत्रेश्वरोषं नूतनकलेंदरेतुं तद्यथा पंचसूना जानितपापक्षयार्थं यज्ञेश्वरधीतये पंचमहाय
 त्तिर्विपणमदं करिष्ये ततो लो किका शिरोधादिना समन्पूर्य पृथु सृष्टा त्तमन्त्रे दक्षिणतः चामया
 दक्षिणदक्षेन जुहुयात् सर्वत्र हूयमाने यज्ञमानेन देवतो देशेन प्रयत्ना गाः कार्यः पन्था चान्द्रादा
 इदमग्रयोऽस्मिन् वः स्वाहा इदं वायवे स्वाहा इदं सूर्याया देवक तस्येति षष्ठा प्रजापतिरुचिराग्निदेवि
 तागायत्री छंदः शाकललो मे विनियोगः देवक तस्येन यो वयं जनमसि स्वाहा इदमग्रयो मनुष्यकृतस्ये
 नमो वयं जनमसि स्वाहा इदं पितृकृतस्येनमो वयं जनमसि स्वाहा इदं आत्मकृतस्येनमो वयं ज
 नमसि स्वाहा इदं एनस एनसो वयं जनमसि स्वाहा इदं यज्ञाहमेनो विद्वांश्चकार यज्ञा विद्वांश्च
 स्य सर्वस्येनमो वयं जनमसि स्वाहा इदमग्रयेत्यागः सर्वत्र कार्यः अग्निः प्रजापतये स्विष्टकृते व
 ष्टपत्न्यामाहुतिदयं कृतशेषा ततो देवो बली त्पोतिकपोटकौ ॥ ५० ॥ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजाप
 तयो अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्रये स्विष्टकृते कर्मप्रदाणे विदिके लो किके वापि विष्णवे
 कृतो छिद्ये तले शुचो देवश्वदेवस्तु कर्तव्यो देवयज्ञस्तुतः स्मृतः ॥ ५१ ॥ अरु वा विश्वे वंक्तु योऽंतेना
 पदिदिजः समूहो नरकं या तिकालस्तु नमो वाक् क्षिराः ॥ ५२ ॥ परिशिष्टा त्ता शाकं वायदिवाप्तं सूर्य
 वायदिवाप्तं संकल्पयेद्यदा द्वापरा तेनामो जुहुयादयि ॥ ५३ ॥ सुसिद्ध उराणे अकृतो देवश्वदे
 वगुनिहो जिह्वार्थमपाकः अकृत्या देवश्वदेवां प्रिदां द्वापिसिद्धयेत् ॥ ५४ ॥ देवश्वदेवकृतं दोषं शक्रो
 निहृयिष्येदिति नहि निहृयतं दोषं देवश्वदेवो वपोदति ॥ ५५ ॥ अतिश्व बलवारी वषट्कान् स्वा

जुहुयाद्विश्वदेवं तु यदित्तरादिभिः शिवांश्च विष्णुः अनावाद्यि होमस्य आचमय्यात्तु वा एषा ॥ ५६ ॥
 त्रिप्रोपवेदं तस्मिन्नेहो मो विधीयते ॥ ५७ ॥ उतानेने कल्लेन अंगुष्ठा येन पीडितं सोऽस्ति तं शुचिपाणि
 सुवायतो जुहुयाद्विः ॥ ५८ ॥ कात्यायनः स्वाध्यां द्वाकारो वबद्धा रो नमस्तु मो दिवो कसां स्वधा
 काः पितृणां वदंत कारो नृणां तथा ॥ ५९ ॥ गोभिः काजत्रयेऽभंध्यायां कानेकाने जपे शुचि प्राणा
 यामेन शर्वणमहायज्ञे शुचो मयेत् ॥ ६० ॥ तत्रायं प्रकारः ॥ पश्चादग्रे रूपविशेषाणां यामत्रयं कृत्वा त
 सत्यपरमेश्वरधीतये पंचमहायज्ञे निर्वपणं पंचसूना पञ्चतम्ये अदं करिष्ये देवान्भूतान् पितॄन्म
 नुष्यान् विश्वे वा नेनाहं यतो ॥ ६१ ॥ पृथु सृष्टा त्तमन्त्रे दक्षिणतः चामया स्वाहा इदं ब्रह्मणे प्रजापतये स्वाहा
 इदं प्रजापतये ॥ ६२ ॥ अग्नये स्वाहा इदं अग्नये ॥ ६३ ॥ इत्यग्नये स्वाहा इदं इत्यग्नये ॥ ६४ ॥ इत्यग्नये स्वाहा
 इदमनुमतयो मणिका तपश्चात्वा क्युवणसु द्वापुवणं वा पञ्चन्यायनमः ॥ ६५ ॥ पञ्चन्याया अज्ञो नमः
 इदमज्ञः ॥ ६६ ॥ पृथिवी नमः ॥ ६७ ॥ पृथिवी नमः ॥ ६८ ॥ इति न त्रयं कृत्यं ततो द्वा रशाखा मूलयोः धात्रे नमः
 इदं धात्रे ॥ ६९ ॥ विधात्रे नमः इदं विधात्रे ॥ ७० ॥ ततः पश्चादग्रे प्रवो दिवि मा रन्यवायवे नमः इदं वायवे वतुदि
 क्षुल्लो नृणां तूविकः क्रमात् प्राचो दिशे नमः इदं प्राचो दिशो याम्यायि दिशे नमः इदं याम्यायि दि
 शो प्रतीत्यि दिशे नमः इदं प्रतीत्यि दिशो अच्यो दिशे नमः इदं मुदी त्ये दिशो तेषां मध्ये ब्रह्मणे
 नमः इदं ब्रह्मणे अंतरिक्षाय नमः इदं अंतरिक्षाय ॥ ७१ ॥ सूर्याय नमः इदं सूर्याय इति न त्रयं कृत्यं त
 तदुत्तरां तरालो बिभ्रे न्यो देवो नमः इदं बिभ्रे न्यो देवो ॥ ७२ ॥ बिभ्रे न्यो नृते नमः इदं बिभ्रे न्यो नृते नमः
 इति द्वा तेषां मुत्तरतः उषसे नमः इदं उषसे नमः ॥ ७३ ॥ नृतां पतये नमः इदं नृतां पतये ॥ ७४ ॥ दिव्य किमो
 क्षितो पसव्येन दक्षिणा सिमुखं पितृभ्यः स्वधानमहं पितृभ्यः स्वधा इति बर्हिदद्यात् ततो निरीजत मुदकमात्मा

[illegible]

लज्जेनापि कुयन्ति। पुनरुपदिष्टः। ५५ फलान्तरमाह। शास्त्राद्यनानाधाद्योऽसमयाचोतामंयतोऽहमा
 गतोऽहमस्यमणिकेतोऽयंतथा। पुनरुपमचरता। एतदेवासुषुप्सुशयतृत्वात्। अणिकृशादकं। इवा
 वमनमात्वांतं। अत्र प्राहणमाचरता। ५६ पस्स्येति। नो प्रवेताः। विश्वानरण्याकं चित्वा। दार्पकृत
 तेहिज्ज। गंगान्तोयममंतोयंवदंति। ब्रह्मवादिनां। एवेष्टानरण्यावस्था। नरोनरुतयइति मंत्रेणो
 धीः। पुराणातोयदेवा इति वदं। इदमापस्यैस्वरं करिकेन्यश्रीनवायत्यनिरनं विमुध्पति। एइतिषो
 षणास्वरणविधिः। ॥ अथ देवतार्चनविधिः। तत्रयोगीश्वरः। ततोऽहमर्चनं कुर्यादनीष्टपुरश्च
 नां। तनामिधेकपुण्याणिधूपारंश्चनिवेद्येत्। आवाहनादिकं कर्मयत्नवाकं मया स्निह्यतसर्वं
 प्राणैर्नैव कर्तव्यं। अथपिनिः। १४५ पाद्विधात्माविद्यापथाश्चास्ति समादिताः। एवं संप्रत्यरेक्षी
 तुणं। आयिर्निर्द्वज्जनां। अमृततनिमित्तधारंयस्यचक्रं। रागेमणिकनकविचित्रेज्जलस्यकषी
 तमरशतसहस्रे। सेवितायस्यमाता। अमुरकुलनिर्दिता। प्रीयतां वासुदेवाः। ॥ ४॥ अग्ने। तुभ्यदया
 युक्ते। उज्जयात्तुपुमाह्वनी। सर्वदेवमुखोवह्निः। सर्वदेवमयोऽहम्। ॥ विसुरहस्य। इति विस्मर्त्तुं
 यतुप्रज्ज्वंतिनसंभुवि। तेषांतिशाश्वतं विज्ञोत्तमं दंपरमंपदं। इति एतदेवतार्चनविधिः। ॥ अथपं
 चमलायकविधिः। ॥ १॥ वनं। ॥ तत्र पंचमलायकान्। कुर्यादिकरुद्विज्जः। महापयंतु तां। आहः। श्रूय
 तैर्दक्षुतावपि। ॥ मनुः। ॥ पंचसूतांगरुद्विज्जुक्ता। विषण्यवस्मः। कंठिनी। रोदकं न वतस्य पापप्र
 शांतयोर्देवता। पंचयलविधानं। तुगदीनित्यं नहापयेत्। मृदेवापि प्रवासवानो न्ययाकिं विषी
 नकेतुः। १५५ रणात्तादेवयज्ञः। अतः सर्वभूतयज्ञस्यतः पराप्तिर्योऽनस्यतोऽयलयेनपंतमः। ॥ ४३२

मरीचिः इति पीठं संमल्य चरयन्तं नमस्कृत्य नमः
 नमः पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 सुमान्युता रवेः सुमरीणितयान्या निवर्जनीयं प्रयत्नं तां २० दद्यात् कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 नेविनो पञ्चवापितेषां सुः फलान्यविधिधो २१ हरीतिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 तिविहिताः देवतास्तनयं तस्मात्सर्वं दुःखं तं २२ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 कृष्णोऽपुष्पकं नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 २३ दयेतां कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 स्यात्तु गदिदेन सर्वं धराचरोऽपि ॥ २४ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 रुषिनीरायणः स्मृतः २५ योगी ॥ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 मिकायो निविक्रमोऽथ कनिष्ठिकायां नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 जानोपावनः ॥ २६ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 २७ अथांगन्याः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 तान्यसेतुः २८ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 उकारपूर्वकं २९ अथ वज्रपाणिः ॥ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 श्रीपवीतं वगंधमाल्यादिना कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः

नमस्कृत्य नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 सुपीठं कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 गणेशो गायत्री गणेशो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 गणेशो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 वल्लभो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 तिष्ठति विष्णुर्गायत्री विष्णुर्नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 त्रींशु नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 मित्रो मित्रो गायत्री मित्रो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 मित्रो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 नेतिदिग्गजः सुपादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 यः यो नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 मार्त्तं नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 विबुधं नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः
 नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः कुरु पादौ नमः

पावंतांकां स्यममुद्वं विहृणां तर्पणपात्रं मुमुक्षुं यवविजयेत १ शंखः॥ विना सुवर्षं मूयेन विना ताम्र
 तिले स्रथा॥ विना दाने भूमं त्रिपिष्टां नोपनिष्ठति ॥ च्यामः॥ मम सारजतेने तिसुवर्षां ह्यनिर्मितं
 विमुक्तं तैतुतां मेण अश्वेव तिलोदकं ॥ १८ दर्शसप्तमुक्तं तुम्युक्तं तथा दयं॥ तम्मां त्रि विना विप्र
 नतर्पयति तपिहृता १० योगी॥ यद्युद्वं तं निषेवेत तिला संनि अयेज्जलो अतो भ्यात्तु सयेन तिला या
 सा विवद्वणेः॥ ११ येन पाणितले त्रि शारो मकपेययेधुता॥ तिस्रि निस्तर्पणं सुयोतिहृता नीलवे द्वि
 जः॥ १२ तस्मात्तमणि बंधे तु या त्या विप्रः समा दितः॥ विशेषो यं स्तुले पोको न जले तु कदाचन १२ मरीचिः॥
 मम मार विवारेण गृहे तस्मादने तथा॥ १३ त्र्युत्तु क नवाथ ११ न कया विनतर्पणं॥ १४ गता श्वरथ पृष्ठे
 गृह मध्यं ठिका विनतर्पयेत्यिह देवान् न जलं स्तुले करितं॥ १५ विष्णु प्राणे॥ १६ दं ता पिज्जले द
 बुदधा दामे कया च पा उपकाराय नूतानां कृते देवा क्षिप्ये॥ १७ ये मे कले बुध पिजाः पुनर विवर्जि
 ताः॥ तेषां दिद्वत मरुथ मिदमस्तु तिलोदकं॥ १८ योगी॥ वसु निष्पीडनं तो यं प्रादेवो छिष्ट नाणि नां भु
 गये यं ततः प्रादतस्मात्त्रिषीडयेस्तुले॥ १९ निष्पीडनं मंस्तु पूर्ववत्॥ परा सरः॥ जन मध्यं तु यः कश्चि
 जातिज्ञानं दुर्बला निष्पीडयति वस्त्रं तु स्रा नंतस्य दया न वेता ॥ २० योगी॥ या व देवा नृषींश्च विद्वं
 पि नतर्पयेतां ता व नृपीडयेदश्वेन स्रा तो स वेदिता ॥ २० निष्पीडयति यः पूर्वज्ञान वसु मतापति नि
 राशाः पितरो योतिशा पे द्वा सु दा सणो २१ एवं सर्व नूतानि तर्पयेदं द्वाद्विजः॥ समहे त्पूर मे स्ताने
 तेतो मूर्ति निरामयं १२ ह विष्णु नतर्पणं॥ ॥ अथ जल देव तार्चन विधिः॥ तत्र योगी॥ निष्पीडना
 न वस्त्रं तु आसम्य विधिवत्ततः देवाना मर्चनं कय त्रि सा दीना मन्तरं ११ आश्वि वसवो देव सु सा वि
 नेन वा साणे॥ तद्विंशे रेवमं निष्ठु सर्व ये सुयमा दितः॥ २४ आ नृषा व व प्र वं देवता श्वरथ कथ्यकः॥

विस्तर्यो देवता जगती कं दः॥ सह वशीर्वेति नारायण रुभिः पुसुषे देवता पंच दशा नुष्टुप मोडशी वि
 सुपुषुषु स्रक्त सु तो विनियोगः॥ यज्ञाय वदति प्रसां शिव संक ल्य रुभिः म तो देवता विष्टुष्टुं दः॥ मंड
 लस्य मांडव्य रुभिः सुयो देवता गायत्री कं दः॥ सुयो पष्ठाने विनियोगः॥ उपपठानं पूर्ववत् पष्ठाना वत
 नं॥ नमस्कारं कय त्रि तथा च योगी॥ प्रदक्षिणं समावृत्य नमस्तु तो पविश्य चर्चने पुद र्न पाणिः स्यात्पा
 शुखस्तु कतां जलिः॥ ११ स्ता ध्याये क्यथा शक्ति व लयार्थ माचरेत्॥ आ केशा दन साया ज्ञत पक्षेपे
 यड त्र मं॥ १२ स्रव मेकां तु योधी तस्वा ध्याये शक्ति तो दं॥ आ रा वार न्य वेदं तु समा ध्या पयु पिरि क्रमा १३
 य रधी ते नृ दं शत ता स स्वा ध्याय द्ति मृता॥ स वो य जूषि सामा निकथा गायामथापि वा॥ १४ योगी॥
 मधुना पयसा पिवसा द्वां मय ये द्विजः॥ पिहृन्मधु घृतान् पांचरु चोधी ते च या द्दं॥ १५ य जूषि शक्ति तो धी
 ते यो नृ दं स्र ता मृतेः॥ प्रीणा ति देवाना ज्येन मधुना च पिहंस्तथा॥ १६ स तु सोम घृ ता देवां स्तर्पयेद्यो
 नृ दं पठेत्॥ सामा निहृ क्षि कयं च मधुना च पिहं स्रथा॥ १७ कुशानंतरं तः क्षिप्वा यथा व मन माचरेतां नी
 भाः॥ इति विद्या तपो यो निरयो निर्वि सुरीडितः॥ ताय ज्येनार्चितो देवः प्रीयतां मे जना दनिः॥ १८ अथ य
 यन विधिः॥ ॥ अथ स्तुत तर्पणं॥ सत्य वत्ता॥ जज्ञानेन विधानेन देवा र्षि पिहृ तर्पणं॥ सुशाखा विदि
 तं कयति प्रानां गं प्रथमे वदि॥ योगी॥ अचार ख्येन सयेन नाना मगो वेण वाग्यतः॥ आवा ल्य सर्व विभो वे
 राक्षीय चैव नाना चितो॥ २१ आग ये सु सु रा नृ वे दक्षिणा ये सु विपिहृ न्मयं जातुंतो चार्य पाणि यां द
 क्षिणा मुखा २२ तद्विंशे गे सु पये मं विः सवी न्निहृणां स्रथा॥ माता मला दी नमतं आ दे ये ता नथो बुधः॥
 रुमिका शि स्रथा कीर युक्तं येन न दक्ष वो तस्मा राणे जले देयाः॥ पिहृ बुद्धि येन नतः॥ २३ हरीताः॥ पाना दः २४
 जजमादा य शु ते पात्रांतरं हि पेत्तु जज

[illegible]

पवति पुनः पर्वतं नान्यत्पर्वतं येन तीर्थं प्रायतने शुभं ॥ ११ ॥ यच्छाने शुभं तीर्थं नदी उपपत्तमा च यो तीर्थं
यन्मन्माविषोऽन्ये वृद्धा विचिंतनं ॥ १२ ॥ ब्रह्मादपराणो ब्रह्मादिशिरसो हृतचिकंठका विराजितो गोतम
प्राथिने देवि सुहाणार्धनमाश्रुते ॥ १३ ॥ उच्यते तं शान्तिं लं प्रविश्याय न मे देव मर्षां पतिं हरिमेव स्मरन् बुधा
निमलं करवज्रलो ॥ १४ ॥ उच्यते नमो विष्णवे कुर्यादतिप्रियं कर्म तं दिना ॥ १५ ॥ मम इत्यादि निमेषे रश्मिर्वामना नि
जा ॥ १६ ॥ भूषि प्रजापतिं दोगाय यमिश्च देवता ॥ आयं गोरिति स्तुतुं स्य योग आवर्तने नमो ॥ १७ ॥ आ
यं गोरिति मंसे सुविनिवर्तये ॥ कुलं तत्र मज्जे स्मरन् विष्णुं सर्वपापभयापहं ॥ १८ ॥ चतुर्विंशति मतात्
तप्तोऽष्टांशुपी निस्तुभ्यो वद कृपा सिद्धा सुखं पित्रायां तः प्रमिष्टो तं त्रिजपे दधमर्षणं ॥ १९ ॥ यमो ज्ञापे ह्यं
बाहुपदो जंघां वा ममाहितः ॥ अंतर्जले गतो विप्रो मं जानन्यांश्च वारुणा नो हरी कजं बुक्रानामगाय
त्रिविदेवा जसनेषु के ॥ अंतर्जले सकृज्जप्ता ब्रह्म हन्यां यपो हति ॥ २० ॥ रुषि मुंति नमो न्योगायसी ॥
२१ ॥ यो तं विष्णो देवतायस्य नित्यो गोतर्जले स्मृतः ॥ २२ ॥ व्यासः ॥ दुपदाना मसा देवी वेदेवा जसनेषु
को अंतर्जले सकृज्जप्ता ब्रह्म हन्यां यपो हति ॥ २३ ॥ हवा लो कानपी मां धी नूत्रिः पठे दधमर्षणं ॥ यथा
श्रमधा तद्व्यापुं तमभुरब्रवीत् ॥ २४ ॥ सया कृती सप्रण वां गायत्री वज्रपे दया आवर्तये दप्रणवं स्म
रे द्वादिस्तु मवायं ॥ २५ ॥ यथा क्तः ॥ हो नितस्तु निमज्जे दंड वत्ततः ॥ २६ ॥ तीर्थपीडये दधमार्चमं त्रिभि
वन्तुः ॥ २७ ॥ योगी ॥ ज्ञा विवं वाससी धो ते ॥ ब्रह्मिने परिधाय वामे स्था ॥ न्यो हृष्टदा वा हि देवो प्रहा न
यदि जा ॥ २८ ॥ योगेन विधिना ज्ञा तयं वत वज्रजप्राये ॥ स्तवीर्थ फलमाप्नोति तीर्थे तु द्विगुणं
फलो ॥ २९ ॥ सयवतः ॥ वने ह्ययं शोधं मं ज्ञानमायुः सुखं धृतिः ॥ आरोग्यं मम वा ज्ञोति सम्यक् ज्ञानेन मा
नका ॥ ३० ॥ विष्वक् नमो विदिवा उग्रहं विधानं स्ना न मा वरतां सयाति नरं ज्ञां ॥ ३१ ॥ विष्णो धारणा ॥ ३२ ॥

वा नो यमुपस्थाय परस्मिन् भावतये त्रिरुदकं ये तेशा तमित्युवाचुमिजियामितं जलिमुदरे देवताः स्म
 रन्ताः प्राप्तिर्या इति द्रष्टुं ममंश्चापः त्रिमं ये तारतः पूर्वकल्पितं मृदागत्रयणां गदाने वसिष्ठः मृदे
 कस्तथा शिरः स्वाव्यं द्वाभ्यां नानेति योपरिः पृथ्वा द्विष्ट्या त्राणि प्रमत्तश्चिन्यो जये नृधयोगी कट
 वन्तं मृदं घे वरणो वृत्तिमिनिः तद्या दस्तो वरा वयनमस्ये डकंततः ॥ ५ ॥ यमः अश्वको तइ तिसृता
 मंत्रमामं यष्टिकां उदरे डहृता सी विमं एण सुममा दितः ॥ ६ ॥ तत्र वसिष्ठः अश्वको तेरथ कांते विहृतां ते
 वसुंधरिः मृत्तिके हर मे पापं यमया डः कंतं ॥ ७ ॥ उहृता सिरा देण रुहे नरा तवा कृता मृत्तिके ल मे पापं
 यां देवयजमानुषां प्यामी अला ने दिसृदंगा निहं विहृ रिक्तवा नास्करा तिसृवा मजे दापो अममा नि
 तिरुवा ॥ ८ ॥ उदिता न्युहृ मृज्यं वकाय विमं जनां कवा च म्या त्रं कर्म यथा पूर्वसमा चरे तां १० ॥ विहृः अय
 मयमिति मृत्वा मानस्तो के ति वेचनः ॥ ११ ॥ माज्ये दो मयं प्राडु सोह कं ना नुदरीं ॥ १२ ॥ कर्म पुराणे मृत्तिका
 नुसमुदिष्टा आद्रिमलकमात्रिका गोमयस्य प्रमाणं तत नंगं लेपयेत्ततः ॥ १३ ॥ मृदा प्रा नं नुवृत्ती त
 ता चो ध्यायेत् देव्या विधिरुः स्नान काले तु तथा नो मार्क वारयोः ॥ १४ ॥ ततो निविचे नं विधवा कृणु
 यथा कर्म मं मे वसत वा वन स व न द वा पा ॥ १५ ॥ मा प उ उ त म मिति धुं वं व वृथे निता अति वि या तथा
 त्वा नो निमज्या स म्या व उ नः ॥ १६ ॥ कां डा कं डा पा धमि न्ये त उ क्रे अ व ण क मी णो ॥ १७ ॥ मु सो द कि मं वे रा वि
 णो पा व ये त तः ॥ १८ ॥ आपो दिष्टे तिति मृत्ति रिद मा पो द विप्र वी ॥ १९ ॥ देवी रा प इ ति द वा या म पो दे वा यथा क
 मी ॥ २० ॥ उ य द वि व हृ यु क्तो रा नो दे वी र पा र स्ता अ पो दे वी पा व मा न्यः पु नं वा वा रु चो न वा प त्ति पि
 भी त च रा ने पा था आ नं स मा दितः ॥ २१ ॥ क रे ए या इ ति रि ग यि न्या च वि रो ध तः ॥ २२ ॥ आ द वं ते व कृ वी
 त मा ज्ये त र पा क मं ॥ २३ ॥ म थो हृ त स्ये व मा ज नं व वि धी य तै र का न्पा य नः ॥ २४ ॥ न न दी पु न दी नृ या

रिति मेधा तिथि गयित्री मृत्तिका माजनी आपो अमानी तिरु विद नि म्रिष्टु वा पो निमज्ज नो मज्ज न
 योः ॥ अयम्यमिति विश्वामित्रो जगती गोमयं गोमयो पाले नने मानस्तो क इति कु सो जगती रुद्रो गोम
 यमाजनी नो इमं मतं विति दयोः शुनः शफो वरुणी गायत्री क्षिष्टु प्रमाजनी वनः स वृक्ष इति दयो वमि देवमि
 ष्टु वनी वरुणा माजनी मापो धामर इति दयोः प्रजापति गीयत्री वरुणो माजनी यद उरि ति प्रजापति गी
 यत्री वरुणो माजनी उत्रममिति शुनः शफो वरुण क्षिष्टु प्रमाजनी पुं वं विन्याथ वीणो नुष्टु वाषधयो मा
 जनी अव वृथे ति प्रजापति यदु र्यो माजनी कां डा कं डा रि ति रु मय मा उ हृ नं ह वं कृ का दे व तं विश्वामि
 त्रो ह्वो माजनी अया धमि त्य हृ हं प्र पा मा र्गि दे व तं वरुणो पा मा र्गि माजनी आपो दिष्टे ति सिंधु दी प
 आपो गायत्री माजनी इद मा पः प्रजा पति र्नुष्टु प्र आपो माजनी रु विष्मती रि ति प्रजापति र्नुष्टु प्र
 क्षि गो क्ता माजनी देवी रा प इ ति प्रजा पतिः पुं किर पो माजनी का पी र्खी ति प्रजापति र्नुष्टु प्र आपो
 माजनी अपो दे वा वरुण क्षिष्टु प्र आपो माजनी दु प रा प्रजापत्य श्वि सस्व यो नुष्टु प्र वरुणो माजनी
 शनो देवी सिंधु दी पो गाय त्रा पो माजनी अयां उ र म ति र्नुष्टु र स्प ती प्रा व पी अ नुष्टु प्र माजनी अपो
 दे वी रि ति सिंधु दी पो हृ र स्पे व्या पो माजनी पु नं तु मे ति द यो प्रजापति र्नुष्टु प्र पि त रा माजनी अ नुष्टु
 यू ळ पी ति विश्वानो मि गयित्री माजनी पु नं तु मे ति प्रजापत्य श्वि सस्व यो नुष्टु प लि गो क्ता माजनी प वि
 ने पो त्या दि र तु सं प्रजापत्य श्वि सस्व ती गाय त्री प्रथ मो मि दि ती ये त्रि वा ल ण सु वी ये वा सु यो मा
 व तु ये ह्ये या माजनी विश्वे दे वी रि ति प्रजापत्य श्वि सस्व त्य नुष्टु प्र विश्वे दे वा माजनी रि त्य ति मे त्या दि
 नी णि य ऊ ळ पि प्रजापति र्नुष्टु प्र प्राजापत्ये दे वो मे ति सा वि तं माजनी ॥ २५ ॥

नेकयात्सुजीर्णैर्निगमयः। ननु क्वा नेकतो मोगीनाज्ञातां जमिना जले रयोगी। प्रवृत्ते विद्यमाने च
उदेकामनोदरोनाज्योदके दिङ्माया नूरी चोमृ अरु धिमेह आधुर्वैदात्सज्ञानमार्गतेनेत्रास्य कर्ष
रोगातिसारिषु। आश्वासपीनमाजीर्णमुक्तवसुवगदिता। अथायाः मनेहृत्तेजिल्लेमानं फलवदि
प्रयं नृणां। नष्टपावारिभग्नानां यादसा मिवत्समां। एयोगी। अथ ज्ञानविधिं क्त्वेन प्रवक्ष्याम्य। अहं शि
येन प्राताः पक्व्यास्युरश्वप्रतादिजोतमा। मृत्तिकांगमयं दर्शनं पुष्ट्याणि सुखीणि च। आहरे स्नान
मात्रेण स्नानार्थं प्रयतः। अक्षि। अगवोदकां तं विमलेच्छापयेतान्। अथ कश्चित्। विधातुं वा मृदं तं गोम
मं च विवक्षणा। प्राता तपः। मृत्तिकांगमयं चैव नानि शायं स्नानं। आहरे नानागोमूत्रं प्रदोषे तु गृहीयाद्
दिमात्रेः। एहा लये द्रव्यं स्रुतं मृत्तिकां शिने शने। प्रहाव्यपाहो हस्तेन शिखाबंधनमाचरेत्।
पुष्ट्या कायसुखमेव तद्वाच्यं। मुत्तार्थेन कदाचनो मरुत्तारणात्स्य प्रायश्चित्ती नवेन सा। अहं लोमे
ना वगादेतयदिस्यादश्च विनैः। आयम्य विधिवधस्मात्तव स्नानं समाचरेत्। अस्य पक्विकं कुरुं व
आयम्य प्राशुः। सित। प्राणायामनयं कया किल ज्ञानमवधारं। अयोगी। यत्तु ज्ञानाति तत्वेन या
र्षे कंदश्चोदेवतो। विनियोगं ब्राह्मणस्य मं स्य ज्ञानमेव। एकेकस्य च मं स्य प्राथा सुखमलोक
तो दिवतानां तु सा यो जंगलं तं वने संशयः। अविदिवा तु यं कया द्या जनाध्ययनं तं पालोम मं ज
तादीनि तस्य चालं फलं तवेव। एतत्तु उरुं। तिशुन शोफ सिधु पुक्ता पत्तो या निमं न एते श
त निजि विद्या मित्र सिधु प्रवक्ष्याम्य। यावत्तनां पुमित्रिया जर्मि क्रिया देयुषीं ज्ञा पतिराप आदा
न के पया। अथ को तमुतासीति द्वयोः नुष्टु प्रवामदेवो मृत्तिका निमं न एते यदणयोः। अविष्टु

महर्षिप्रयत्नः। सवेवाहुषिको नामयश्चतुष्टयप्रयोजयेतां ३८ मन्त्राः। ब्राह्मणः द्विविधोऽपि वृद्धिर्न
वप्रयोजयेतां काशं तु खलु धर्मार्थिदद्यात्पापीयसेत्येकोऽक्षरयोगी। अशीतिनागो वृद्धिः स्यात्तासिमा
सिसंबंधको वधकमा तशतं द्विविधः पंचकमन्यथा ॥ ४० ॥ कोता रगास्तु दशकुंसा मुद्रा विंशकंशतो द
धुर्वचकतां वृद्धिं सर्वसर्वमुद्रातिष्ठ ॥ ४१ ॥ दीनतातिपरिहीणमृणार्थकर्मकास्येतां ब्राह्मणमुपरिही
णः शान्तिदयिायथोदयो ॥ ४२ ॥ फलोपलक्षो मसो मम मुद्रा पूषवीरुधः तिलोदनरसहोदधिहीरंशुतं
ऊनो ॥ ४३ ॥ शशावा मम मृच्छिष्टमधुलादाय वृद्धिः ॥ ४४ ॥ मृगपुच्छकुतपकेशतकविषद्विती ॥ ४५ ॥ केशयं
नीरनवणं मांसकशफसीसकान् शाकघोषधियिण्याकपशूनां मांसस्येव ॥ ४६ ॥ पक्ष्यवृत्त्या पक्षीवृत्ता
विक्रीणीतकहवनां यस्यां प्रेरुद्रयस्मानं वसवा मोजीविता मणिः वक्रतादान्धण्यानां प्राच्यते पूणदा
बुधो ॥ ४७ ॥ गवां वित्रयकरी तुगविरो माणिया नितुता नदधसदस्याणि गवां गोष्ठकर्मि विता ॥ ४८ ॥ ता
नाज्यजनादानाद्यदन्यजुरुते तिलैः ॥ ४९ ॥ मित्रैश्च विष्ठायां पिठानिः सदमज्जाति ॥ ५० ॥ रसारसैर्नमंत्या
नवे वनवणं रसोऽनकृतवाहृतत्तेन तिलाधानेन तसमाः ॥ ५१ ॥ अंगिरायाधितस्य ददिरस्य कुत्वात्स
चुतस्य च ॥ अधानं वाषट्कस्य निहावर्गं विधीयते ॥ ५२ ॥ तथैव सप्तमेन तैजकानि षडनमिता ॥ अष्टम
नविधानेन रुतैर्यहीनकर्मणा ॥ ५३ ॥ धान्यमिति शेषः ॥ वानस्य त्वं मूलफलं दार्वयर्थं ताद्यवराट्ण
च गोत्या मासार्थं मरुतं मनुरव्वीतां ॥ ५४ ॥ पतियदरुचिर्नद्यात्प्राजार्थं तं समास्तेतां स्त्रित्यथादिभिरं
॥ ५५ ॥ नृणां ब्राह्मणो याव्यधोगातां ॥ ५६ ॥ इति योगहेतुविधिः ॥ ॥ अथ मध्याह्नभोजनविधिः ॥ तद्वद्वानु
धैवतया जागृता नार्थं दृढमाहरेत्तां सभैष्यत्तुलादीनि स्नानं वाहृ निभैतव ॥ ५७ ॥ यान् स्नानं मध्यदि

[illegible]

धनं। १५। अथ च। उपेयादीश्वरं च योगक्षेमार्थं सिद्धयान्वाध्यायविरोधार्थमीदृशं तनयं तद्वत्तार
यातामात्रप्रसिद्धार्थंतिः कर्मनिराहृतिः। अत्रैव न शरीरस्य कुर्वीत न संयोगो सप्तवितागमाधमदि
यातामात्रमोजगः प्रयोगः कर्मयोगश्च सत्त्वित्यद्वयवत्। १४। अध्यापनमध्यायनं यजनं याजनं तथा। दानं
प्रतियुक्तं वषट्कर्मण्ययजन्मना। पषट्कर्मणा मेघां नीलिकर्माणि जीविकायाजनाध्यापनं चैव
विश्वं प्रतिग्रहः। १५। योगी। प्रधानं द्विविधं कर्मप्रदानं परिपालनं कुसीदं कृषिवाणिज्यं पाशुपाल्यं वि
शस्मृतं। १६। मनुः। स्तुता मृताभ्यां जीवेत मृतेन प्रभृतेन वा। सत्यानृत्यामपि वानश्च वत्याकटाचनां प्रभृत
मुं कशिलं प्रोक्तं प्रभृतं स्यादयाचितं। मृतं तु याचितं निरुपप्रभृतं कर्षणं स्मृतं। १७। सत्यानृतं तु वाणिज्यं ते
न च वापि जीयते। सेवाश्च वृत्तिरारब्धा तातस्मात्तां परिवर्जयेत्। १८। योगी। कुशूतकुंजीधान्यावाच्यदि
कोश्च सूने। पिवाजीवेदापिशिलोच्छेन श्रेयानेषां परुपरु। १९। पराशरः। अतः परं दृढं सत्यं कर्म कि
रं कलायुगे। संप्रवक्ष्याम्यहं सर्वं पराशरप्रणोदितं। २०। षट्कर्मसहितो विप्रः कृषिकर्मसमाचरेत्। क्षुद्रं
कृष्टं तथा द्वेधान्यश्च स्वयमर्जितं। २१। निर्वपेत्तं च यज्ञं शुकुदीक्षां च कारयत्। तथा विधां कृषि
कुर्वन् न स पापेन लिप्यते। २२। अथ गवंधर्मदलं षड्वं जीवनाय चाप्युग्विंशं सानां दिग्वं त्रैलोक्या
तिनां। २३। पत्नीनां व्याधितं कृषिं वृद्धं विप्रान् वारुण्ये तो वा रुये द्विद्वसम्यार्धं पश्चात् सानं समाचरेत्। २४। कर्म
युगाणां। २५। केचन अपि द्वायश्च नागं दद्याच्च विंशकं त्रिंशद्भागं द्विविप्राणां कृषिं कृत्वा न दोषताकं। २६। परा
शरः। नानादद्याद् द्विजातिन्याशिशून् मुपागतं। सत्तारः सवर्णापि ब्रह्मर्षं तं विनिर्दिशेत्। २७। मनुः।
वरं च धर्मं विप्रुणो न पारकाश्च नुष्ठितः। परधर्मेण जीवाच्छिद्यः पतति जातिनः। २८। संतापं परमाकाय

पृथमाष्टवर्गागारोनिर्भवंनाठति॥५॥पुत्रोऽयमनंतंवावेदाध्ययनमनस्मिन्॥अथाप्येतत्तशिष्या
 नृजानशीलामृगणाचिंतन॥६॥याज्ञवल्क्यः॥अथवा॥हिमेधावीशुविक्रयानुसूयका॥अथाप्या
 धर्मतःसाधुशतपामृगानवितदा॥७॥ननिंदाताडनकुयासुंशिष्टंरुताडयताप्रभानगेशरीस्यनो
 तर्भागेनवहसि॥अतोऽन्यातुपहरन्याययुक्तोऽनवाभवतायोगी॥सर्वी॥ममियंवलदानेन्याहृदि
 कंयतःतददंस्मवात्रातिश्रुल्लोकमेविशुनो॥२०॥शाना॥अपेनेविश्रुवत्यवरायनेनोधनेतथा॥अनथा
 संपत्तवीतमन्त्रादिशुगादिशुरायाज्ञवल्क्यः॥यदंवेतेनध्यायःशिष्टाविशुंरुवंधुपुगपाकर्म
 णिचोसगेशिशाखाशोधियेमृतो॥२२॥संध्यागडितिचूकंपनिधितोक्तानिपातनोसधुगुवदंघुनिशामा
 नपकमधीत्यचार॥२३॥पंचदश्यांचुदश्यामधुम्यांराडसूतको॥रुतुमीधिशुचक्रावि॥आइकंप्रतिशु
 यो॥२४॥पशुमंडूकनकुलश्वादिमाजिरेशूकपे॥२५॥कृतंतेरेवदरासंरुपातेतथा॥२६॥वरोशुगदो
 शूकसोमवाणो॥२७॥निःस्वनो॥अमेधाशवशुद्रोत्यश्मशानपतितो॥२८॥पदेशिशुचावात्मनिवविशु
 त्मनितविवो॥मुक्तापिणिंनोतरदरावेतिमरुते॥२९॥पशुवर्षेदिशांदाहसंध्यानीदरनिनिशु
 धावतः॥प्रतिगंधेशुशिष्टेकदमागेते॥३०॥शुद्रोशुयानरुत्यश्वानादहरणरादण॥सन्निशिनध्याया
 नेतांस्वाकालिकाचि॥३१॥ब्रह्मांडपुराणोराधोयामदयादविकुयदिपश्येत्त्रयोदशी॥प्रदोषःस
 तुविदेयःसर्वशुविवर्जितः॥३२॥षष्ठीवदादशी॥विष्वक्दीप्ता॥नेवदोषमनधीयीत॥तीयान
 वनाडिका॥३३॥योगी॥वदास्यासरतंतांमदायज्ञक्रियापरं॥नस्पृशंतीहयापानिमहापातकजाय
 पि॥३४॥इतिवेदाध्ययनविधिः॥॥अथयोगदेमविधिः॥तवदत्ता॥इतीयेवतथा॥गोवाशुवगार्धिसा

शुधः॥पदहणानिजुकीत्यस्तस्याधुनीहीयते॥इतिमंगलावेक्षणविधिः॥॥अथाध्ययनविधिः॥नव
 दह॥दिप्रीयेवतथातागेवेदाभ्यासोविधीयतेवेदश्रीकरणं॥पूर्वविचारोऽनमनं॥नृपा॥तदनांवेवशि
 षोचोवेदाभ्यासोपिपंधा॥त्रादिआपोस्किथ्यतो॥रुयेदस्यअमिदेवतगायत्री॥३५॥यजुर्वेदस्यवायुसु
 पिर्वीशुदेवताविशुमंडासामवेदस्यआदित्यरुविआदित्योदेवताजगती॥३६॥अथयुनेविनियोगा॥५
 याज्ञवल्क्यः॥गुरुंस्विवायुपासीतस्वाध्यायार्थसिमादितः॥आरुनश्वाधधीयीतन॥अवास्मिनिवेत्यता
 दितंवास्याचरेन्नित्यंमनावाक्रायकर्मिनि॥कथिन्मधुमोमादिसर्वजोगविवर्जितः॥अनोनवविधानेनवेद
 श्रीकरणंवेत्ता॥पंडाजिनोपवीताजिमेवलांसेवधारयेत्॥आलणशुवराद्वेदमनिंश्रेष्ठाभतत्रयो
 आदिमध्यावसाने॥अवकुशोपनक्षिता॥बालणरात्रियविशांतिरुसययिस्थाक्रमो॥३७॥पाणिनिः॥
 लघ्वेनवेदंयोधतिस्वरवर्षसिमतं॥सगुः॥मामनिः॥पूतोवल्लोकाकेमदीयते॥३८॥नीनुयाधीते
 स्वरवर्षविवर्जितः॥रुयुः॥यामाचरेद्योवियोनिशुपजायते॥३९॥इतिवेदश्रीकरणं॥पराशरः॥ज्ञाववाः
 सर्ववेदाद्योवेदानांमर्मसिद्धयोपागमावसाने॥पुं॥गोस्विनीदति॥४०॥वेदव्यासः॥वेदस्याध्याय
 नेसर्वधर्मशास्त्रावितनं॥अजानतोर्थंतसर्वविधानांसंडनंयथा॥४१॥मनु॥योनधीत्यद्विजोवेदमन्य
 त्कुरुते॥श्रमं॥जीवनेवश्रवमाशुगठतिसान्त्रय॥४२॥योगी॥गुहानांतस्मांतेवश्रुनानांविक्क
 मीणां॥वे॥४३॥वर्जितातीनांनिःश्रयसकरः॥परा॥इत्यभ्यासः॥यंयंरुतुमधीयीततत्पुनस्तस्याधुयात्क
 लो॥विद्विषसि॥विधीदानस्यफलमश्नुते॥४४॥इतिजपः॥निगपुराणो॥यथेवद्विस्तं॥पक्कमिन्तंयज
 तिकां॥व॥तथेवतु॥रुसं॥पक्कमिन्तं॥प॥तजनिमानवः॥४५॥अथवा॥बोधमानोपि॥पक्कमिन्तं॥

पुराणोद्धृतं च दण्डं सर्वोपपन्नं संयुक्तं तव विप्रसदादेन ममास्मिन्निमतं फलोद्भूतं दण्डनमं
 कामधनाः संप्रदत्तं सर्वैकं बुद्धिं संयुक्तं पुराणमात्म्यमादाय शक्तिप्रयत्नं बुद्ध्यात्म्यतनमं न
 यावत्तुः ॥ १८ ॥ पुराणं च दण्डं सर्वोपपन्नं संयुक्तं तव विप्रसदादेन ममास्मिन्निमतं फलोद्भूतं दण्डनमं
 शुद्धाभ्यासयोगान्तरमात्म्यानुलेपनं यानं दण्डं विप्रसदादेन ममास्मिन्निमतं फलोद्भूतं दण्डनमं
 ननु गेतायाः ननु दण्डं सर्वोपपन्नं संयुक्तं तव विप्रसदादेन ममास्मिन्निमतं फलोद्भूतं दण्डनमं
 तं कर्मणा नोपपादितं तद्वत्तं विप्रमिन्नुक्तं मिदलोके परस्परं २५ प्रतिश्रुताप्रदानेन दत्तापकरणेन
 जन्मप्रवृत्तियुक्तं तद्वत्तं विप्रमिन्नुक्तं मिदलोके परस्परं २५ प्रतिश्रुताप्रदानेन दत्तापकरणेन
 तमाज्जीवितं तं ॥ १९ ॥ संप्रवृत्तिराद्यन्तर्वदमानां सुसंप्रवृत्तिराद्यन्तर्वदमानां सुसंप्रवृत्तिराद्यन्तर्वदमानां
 श्रुतं ॥ २० ॥ तिनित्यदानविधिः ॥ ॥ अथ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 दत्तापकरणेन ॥ २१ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 वेत्तुं सवसां तपः सुवसां ॥ २२ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 तथा शमीवृक्षाशानं च न कल्पवीजं ॥ २३ ॥ अथ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 एषा च दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ २४ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 पापिष्ठं ॥ २५ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 मंगलावेक्षणविधिः ॥ २६ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 लुणो गोमयं ॥ २७ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन

तां यवदतमिमेदोनेतं विप्रसदादेन ममास्मिन्निमतं फलोद्भूतं दण्डनमं
 पराशरेणोक्तं ॥ २८ ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 नेन दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ २९ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 वसां ॥ ३० ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 दो दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ ३१ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 पात्रादतया हीरणी गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ ३२ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 दिदलोके परस्परं २५ प्रतिश्रुताप्रदानेन दत्तापकरणेन
 दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ ३३ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 ॥ ॥ अथ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 वदते ॥ ३४ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 जलां दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ ३५ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 दत्तापकरणेन ॥ ३६ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 तिलान् दण्डं गोमयं देमं दण्डं गोमयं ॥ ३७ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 मां मां ॥ ३८ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 ॥ ३९ ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन
 ॥ ४० ॥ मंगलावेक्षणविधिः ॥ तद्वत्तं वेदकर्मितः दत्तापकरणेन

तां केवलं संस्थां उपासीत स उपासीत कृत्वा तां पश्चिमां कर्माणि कृत्वा न प्राप्नोति किं द्विषां ॥ ४ ॥ यमः ॥ संस्था
मुपासते ये तु न तं शंसितवृत्ताः ॥ विधृतपापा मन्त्रेणां तत्र लोकां मनो नानां ॥ ५ ॥ उराणां संस्थां नोपा
सुचकितः श्रान्तीनां सत्यं वदा ॥ तंदोषानोपसर्पेति गुरुत्वं तमिवोरगाः ॥ ६ ॥ नोपतिष्ठति यः पूर्वमि
पासेयं सुपश्चिमां ॥ स श्रद्धां दिक्षु कार्यः सर्वस्माद्भिज्जकर्मणः ॥ ७ ॥ यमः ॥ अनागतं नु ये संस्थां अतुनीतां तु
पश्चिमां ॥ विप्राः संस्थां न तिष्ठंति पृथक्तांसे उदाहृताः ॥ ८ ॥ ज्ञातकेष्टकेनापि संस्थां कर्मन संव्यजेत ॥ मनसा
शारयेन्मंत्राणां यामविवर्जितानां एव योगः ॥ ९ ॥ शिवविष्णुर्वेदे दीक्षा यस्य तां शिपरि यदुः ॥ श्रोतकर्म
णितत्कालं प्रातः शुद्धिं मवाप्नुयात् ॥ १० ॥ इति श्रीनागदेवविरचिते आचमदीपे प्रातः संस्थाविधिः ॥ ॥ अ
थान्निवादनविधिः ॥ ॥ १ ॥ उराणां तु उक्ता यमा तापितारो पूर्वमेवाग्निवादे ये तां आचार्यश्चित्तो नित्यमग्नि
वाद्यो विज्ञानतः ॥ १ ॥ मनुः ॥ लोकि कैवेदि कं वापितथा म्यामिकमेव वा आददीत ततो ज्ञानं तं पूर्वमेवाग्निवा
देयेत् ॥ २ ॥ अतो नामादमस्मीति तं नामपरि कीर्तयन् अग्निं वंदेत यवदीनू अन्त्यान्त्यनिवादाने ॥ ३ ॥ नदा
यनिर्न पलिते नीविते न न वं भुजिः ॥ रुषयश्च क्रिदधर्मो नूरा न स नो मदानां ॥ विप्राणां ज्ञानतो ज्येष्ठ
क्षत्रियाणां च वीर्यतः ॥ वैश्यानां धान्यधनतः शूराणां त्वेव जगत् ॥ ४ ॥ अवाद्यो दीक्षितो नामा यवीथान
पितो न वेत्ता नो न वसू र्वकं वेत्तं अनिराषे तधर्मता ॥ नोराष्ट्रं कीर्तयेदं ते तस्य नामो भिवादनो नाम्नां
स्वरूपता बोद्धि नो शतं सपिने स्मृतः ॥ ५ ॥ आद्यं प्रातः नवा सोमं विवाद्यो विप्रा निवादाने ॥ अकारस्यास्य
नाम्नां ते कार्यः पूर्वतः ॥ ६ ॥ अकारस्य दणं तवोप न दणार्थं ॥ तथा ववसिष्ठः ॥ यो न वेत्त्यनिवाद्यं सु
उना प्रत्यनिवादनं नानिवाद्यः स विदुषा यथाष्टदस्रथैव सः ॥ ७ ॥ अन्निवादि तो यो विपः आशिषं न पय

[illegible]

वेदोपपत्तिः संदपाणिर्विज्ञानित्याशक्तिः उन्मुखमुद्रापञ्चरागवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावानेन यो न्यसितः प
 तियद्वक्तृतापार्थरतिः १० यो कारस्य जन्मस्यैवं विधाया यिनी छंदः मादं दो देवता पाद्वीजं ज्ञानशक्तिः
 मुद्रिकमुद्रात्कवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावानुवोर्मध्यन्यसेत् १० प्राणराशुद्राणि १० यो कारस्य निरुधिरा
 ज्योतिष्मती छंदः आदित्यो देवता पाद्वीजं रतिशक्तिः कूर्ममुद्राशुक्लवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावा नलायेन्यमेव
 सर्वपापं दहति १० नः कारस्य विमलरुपि गायत्री छंदः परमात्मदेवता श्रुपं वीजं श्रीतिशक्तिः वाराही छंदा
 पीतवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावा मुखेन्यसेत् परंपदंगतिः १० प्रकारस्य श्रीगिरिसरुषिः नृः छंदः कुबेरो दे
 वता मनो वीजं पञ्चालयाशक्तिः सिंहकांता मुद्रा नीलोत्पलवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावा दक्षिणमुखेन्यसेत् १०
 लयाः पदंगतिः १० नो कारस्य कात्यायनरुषिः श्रुवः छंदः धामनो देवता बुद्धिवीजं पराशक्तिः सिंहकांता
 मुद्रा पीतवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावा पश्चिममुखेन्यसेत् विष्णुपदं याति १० रदकारस्य गोतमरुषिः श्रुश्रु
 छंदः सोमो देवता अदंकार वीजं शोभाशक्तिः मुद्रा मुद्रा श्यामवर्णपंकजमध्यस्थं ध्यावा उवरे मुखेन्यसेत्
 मोहं दहति १० या कारस्य जन्मजन्मरुषिः श्रीछंदः ब्रह्मा देवता वितं वीजं तज्ज्ञाशक्तिः पद्मवमुद्राशुक्लवर्णपंक
 जमध्यस्थं ध्यावा मूर्धन्यसेत् मोक्षपदं प्राप्नोति १० इति गायत्री कल्पः ॥ अथ गायत्र्या रयानं ॥ अनामयंत स
 स्रुतया जातियस्याणि नो सदा तज्ज्ञा मा परमेशस्य सवित्रुः कारणात्मनो सरस्वतु पंचरणीयं प्रार्थनीयं सदा
 तनैः ॥ अथ ज्ञानं देसु निरपि तापिवेनं यावतो १० प्रानं रविकेन प्राथितं तन्मुद्रुणा विदो तं सुदया दूतं नो
 विद्यादिवादकं ॥ इति स्मिन्नक्षत्रेणुशरश्चानुनाराधितवियदः ॥ सा विद्या नंदवस्य स्वरूपं वितये मादिपिष्यो
 यो नो दया देवः परध्याने प्रोदयाता प्रकषेण प्रेरयतु सस्वरूपं सुखासंवा ॥ ययानु पुनरावृत्तिः कथं चिन्मन
 सिक्कचित्तायारयमातु लोभनप्रतिजो मेनसं प्राप्ता ॥ प्रोदयात्तयतु जंतुं तस्मान्मदा सुखं सुखं मे सवदे

[illegible]

प्रावःसंध्यांगतूतेनब्रह्मपीसविताप्रीयतां।सविनेनम॥गायत्र्यस्येकरीदिपदीविपदीरुष्य
 द्यपदसिन्दिपद्यसोन्मत्तेतुरीयायदशीतायपदायपरोरजसेमावदोमिति।वृत्तोगायत्रीवि
 सज्जनी।भूतृविस्वरिपुदकपदेपा।ततःसंध्यांगार्थयेतायद्वरपदभ्रंमात्रादीनंतुयद्वेताव
 सर्वेदभ्यतांदेविपूर्यलोकनिवासिनितातःसंध्यांगैर्मज्जनीउत्तरे।विभवेज्जाताभूयांपर्वतिकादि
 नि।ब्रह्मणातमवृत्तातागच्छदेवियथासुखं।इत्युदकपदेपा।ततःत्रोत्रावमनांभवद्विष्यंगन्या
 संकवायूयाधिनमः।जापतयेनमा।इत्यान्यांउत्तरे।इतिहयंउत्तरेनहोमयेतां।कात्यायनः।आ
 दिव्योच्युत्यागम्यसंध्यापास्तिमऊर्वेता।सावाप्राणांश्चसंयम्यगायत्र्यशक्तंजपेत्।अथगा
 यत्रीप्रत्यक्षरविवरणं।उतकारस्यवसिष्ठरुविगयत्रीहंदे।यिदेवतापयिबीबीजंप्रहरणाय
 त्तिः।संमुखमुद्रापीतवर्षीपंकजमध्यस्थं।धावापादांगुष्ठयोर्न्यसेत्।दहति सर्वपातकं॥सका
 रस्यनरदातरुपिःपंकजंशुभं।यतापतिदेवताआपोनीजंमनाशक्तिः।संमुखमुद्राअतसीप्रप्रासे
 काशंपंकजमध्यस्थं।धावागुल्फयोर्न्यसेत्।उपपातकंदहति॥विकारस्यगौतमस्तुतिः।सोमो
 देवताअनुष्टुभं।तेजोबीजंनिवाशक्तिः।विततमुद्राशुक्तवर्षीपंकजमध्यस्थं।धावाजंघयो
 र्न्यसेत्।महापातकंदहति।तुकारस्यधूमरुपिः।पिष्टिमुष्टं।इंद्रेदेवतावायुबीजंविश्वंनारा
 त्तिः।विततमुद्राशुक्तवर्षीपंकजमध्यस्थं।धावाजान्ते।न्यसेत्।महापातकंदहति॥विकार
 स्यनृशुभः।पंकजंशुभं।इत्यादिपदेवताआकाशबीजंवितामिनीशक्तिः।एकमुखमुद्राअग्नि
 वर्षीपंकजमध्यस्थं।धावाऊर्वीन्यसेत्।भूपादहति।प्रेकारस्यशांतिरुपिः।दहतीहंदः

॥दि॥तुगायत्र्याःप्रथमपदां।एतेन्यसेकवेदे।नद्वितीयनेवयोर्न्यसेत्।रतीयेनासुविन्यासणया
 ॥१॥नाशना॥१०अकारंनानिदेशे।तुत्कारंशुभं।न्यसेत्।मकारंशुभं।विन्यास्यएषन्यासोविशुद्धिदः
 ॥११॥लोकिंपादयोर्न्यस्यतुवो।लोकंवजानुनी।धूलोक्तु।रुद्रे।तुत्तरे।तुमद्वयया।॥१२॥नलोकिंकंद
 शे।मुखविंवेतपस्तथा।सत्यंशिर।सि।विन्यास्यएषन्यासोमहाफलः॥१३॥गायत्र्याःफलवसिष्ठस्त
 स्युःसर्वकर्मशुभं।तुत्कारंविन्यासेत्।स्मात्पादांगुष्ठयोर्दिजः॥१४॥सकारं।इंद्रे।तुविकारंजंघयोर्न्य
 सेत्।तुत्कारंजानुशुभं।तुवकारंशुभं।इंद्रे।तुविकारंलिंगकेन्यसेत्।यकारं।कंद्रे।तु
 मकारं।नानिमं॥१५॥जकारं।इंद्रे।न्यसेत्।देकारं।सुनयोर्द्वयोः।वकारं।इंद्रे।तुविकारं।कंद्रे।तु
 धीकारं।वदने।विश्वोमकारं।तुत्कारं।न्यसेत्।हिकारं।नासिकायेतुधिकारं।नयनद्वये।॥१६॥योकारं।तुवो
 र्मध्ये।द्वितीयं।तुललाटके।नः।कारं।सर्ववक्त्रे।तुवकारं।दक्षिणाने।॥१७॥वोकारं।पश्चिमे।वक्त्रे।दकारं।वोत्रे।तु
 सो।विन्यासेत्।मृद्वीयोकारं।जंघनं।सर्वतोऽन्यसेत्।॥१८॥आपो।गले।न्यसेत्।ज्योतिश्च।दुष्टपिरसो।मुखे।वृष्ट
 तं।जानुनिब्रह्म।इंद्रे।तुपदद्वये।॥१९॥वो।नो।नलाटके।उकारं।मृद्वीविन्यासेत्।एवंरुवाशिरो
 त्थासंसर्वापापैः।प्रमुखतोर्गायत्रीयज्ञरांवातांसादिस्तृकमं॥२०॥उत्तरे।वक्त्रे।तुवकारं।इंद्रे।तु
 नसंयुतां॥२१॥ब्रह्मणी।ब्रह्मदेवतां।ब्रह्म।निवासिनी।आवाहयाद्यहंदेवीमायांतीमूर्यमं
 उलातं॥२२॥उकारस्यरुपिः।विश्वोपरमात्मा।देवता।गायत्री।वक्त्रे।दोत्रियोगः।सर्वकर्मशुभं॥२३॥
 इतीनाकुसमानां।रुपिः।विततमुद्रा।इंद्रे।तुत्कारं।॥२४॥शुभं।यतोवेदपारं।॥२५॥गायत्र्युक्तिगु
 षुष्टुदहतीपंतिरेव।विश्वप्रजगतीविवहं।दोत्रे।॥२६॥सिद्धिदेव।॥२७॥अग्निविश्वस्थागि

श्रीमानमंत्रः॥ अग्निश्च तेजो मृदया च दवारता धाविस्त्रो रमृतस्य नानि॥ एतच्च वन्यां
 ॥ कचं ततो वगादेव पतिं नदीनां॥ ११ आञ्जमशानमहस्यत्यापं ऊरुते कचिबलुच्यते
 न्यो म्मावाहं लवणां नमो॥ १२ निसमुद्रम्यानमंत्रः॥ आद्ये नमः पुण्यजले नमः शो गरगा
 ॥ मंदपातक नुदेन मोदे विवयने नो॥ १३ नमोऽस्तु तुभ्यं गणसिद्धसे विते नमोऽस्तु नेशं करदेव
 ॥ ते धर्मभूतां वशनने नमोऽस्तु ते सर्वपवित्रपावने॥ १४ इति नमोऽस्मानमंत्रः॥ जावादिः
 ॥ मृष्टावो कदाचनो अश्वत्थं मंदवारोण समुद्रं पर्वणिः स्पृशेत्॥ १५ पवित्रे कृष्ण
 ॥ सनिधौ॥ नमोऽस्तु तव मात्रो निगंगायां च विशेषतः॥ १६ शिवालये समीपे
 ॥ वगंगेति तत्रोक्तं तन्म्यानं मदा फलं॥ १७ योगी॥ नदीम्यानानि पुण्यानि
 ॥ कस्तनद्वारादिवखाते अमरुनी आदिन्यानि मुखः कुर्यादिभिः सान
 ॥ मुक्तमः प्रोक्तो विशेषः कृत्रिमेजले॥ कृत्रिमेज नमस्माद्यविधिनेतेनका
 ॥ देववातानां सरितां सरसां तथा॥ उद्धृत्य चतुर्पिंडान् पारकेऽस्मानमात्र
 ॥ मनुकृष्टजलो मस्य पुराणे॥ इन्पाणिस्तु विभिन्ना आवांतः प्रयतः अविती
 ॥ १८ मंत्रविद्॥ १९ चतुर्दशसमायुक्तं चतुस्संमंत्रं ततः॥ प्रकल्प्यावा
 ॥ २० विस्त्रोपादप्रभृता सिवेऽस्वी विस्तुदेवता प्रादिमांवेनय
 ॥ २१ यवतेनामदेवेऽनतिनीतथा॥ दक्षाष्टधीविबिद्या

यादेव अत्रुजातस्य योऽपि। ५५ न ज्ञोत सस्य योऽपि धे
 न न न ऊरी तवर्जयिवासमुद्रगा। ५६ गंगा च यमुना चिवस राजा
 नेनूर्यते ये चान्येन स्येज का। ५७ कर्कटा दोरुजो डटाणो तमीनामध्वयं।
 तूनादिताया। ५८ उपाकर्मणि वोसोऽप्रेतमाने तथेव यं दस्युयि देवि
 धनुः सदस्येण्यथै तुगति यिमां न विद्यते। न तानदीश हवला गती
 वायोदक आनं वर्जनीयं विजातिभिः। तथा मजकती र्यं तु दश द्द्वेन
 तफलदानद्योयाः काश्चिदस्य मुद्रगा। ५९ मुद्रगास्तु पदस्य मासस्य सदि
 छ मुद्रुतं वापिशितमुद्रमथापि वा। गांगं पयः पुनात्या शुपापमाप्रणा
 तीयं सप्रदेन तु यामुने भक्षः पुनाति गांगे यं दशना देवना मदिं। ६० त्रगंगा
 जलपुत्राणोऽयं कस्य ऊटो दूते गीत मस्याधना शानि स सधामागरया सिमो
 तेने। ६१ इति गोदावरी स्नानमंत्रः। पुत्राणां त्रिभुपादाय सं नूते गंगे विपद्यगामिनि।
 निविख्याते पापं मे हरजा जमी। ६२ अथ याधर्मसंपत्तेश्च मते मरिदीश्वरि। अष्टतेनां तुनादे
 यिन मो सुतो। ६३ इति गंगा स्नानमंत्रः। करतो ये सदान रिस्तरि द्द्वे निविशुतो। आजाव्य
 र हरकरो जदे। ६४ इति करतो या स्नानमंत्रः। गधिराज पुतेदे विविश्वामिमुनेः
 स्वसा। ६५ श्री कृपाय सत्यारिपापमेहर कोशिको

विश्वकाया वि।
 प्रदायिनी। ६६ इति गोदावरी स्नानमंत्रः। निमान कोऽयं द्द्वे त्रयः। ६७ श्री विनोदामृतगा। ६८
 ५७ जवाले। गंगा तूतान्यपि प्रयागादधिसंकमः। वीथयिते। नयामं वतु विधे। ६९ मरी विमं च
 इति वापीत जगे। ७० कुबे। प्रवेममाचरेता कम प्रादं द्द्वे सान विधे। ७१ धृष्टमो मथ आपश्चवानि
 निमित्तिकं चेव विममासथ। ७२ पणामे तु प्रकतयि मुद्रोऽकपुरे। ७३ था कुवति पीणं कं व सजने।
 पश्चमावता मे। ७४ तपयेदु लोपिता। ७५ अतः संतः प्रशंसं निमान मुद्रे। ७६ नं मंगा गो विमलिना सि
 रता स्तासां वपतां यांति नियोततः सर्वे भुक्ता ने पुत्रां नः पावनं स्मृतं। ७७ निमि मे तु य पिष्टतप
 रं मुद्रो पवीत। ७८ काश्चां किरायां तु दन निष्टवा विरवां म्पुशेता। ७९ प्राणै रनि मे तु य पिष्टतप
 नं यथोदितं। ८० एते व। ८१ म्पुवा इहं मानं ममाचरेता। ८२ इवे वा दिवं वृत्ती। ८३ लक्ष्मि पुष्टि वनो दुः
 देवः प्रजापतिः सर्वे दे। ८४ विवयं विवा। ८५ पत्न्या ययानि वसोराणि नियोगः सर्वे प्रत्येकं नान वं दितः।
 श्री विरभ विवेदो ममा। ८६ मं म आपो दिष्टा च यो वस्तस्मा अरं तन। ८७ इमा पश्च दुः पि नित पयित।
 शोधयेता। ८८ या मशीता स्वमुनि विवो। ८९ मं मं नारयेता गृहे पि शस्यते मानं त दि नो रेने
 विता। ९० गंगां स्मृवा रदे मायान्न उनः शोन वं रनं। न न जे करदं शिना द्द्वे वासा म्पुत पयित। ९१ दारत
 अद्वि वासा म्पुत दे कुपति पणिधमने जपां शुभ्र वासा जने य सुते मे धं पाययेत्। ९२ नृपि म्पुत श्तेज
 मनिसंकांति। ९३ अद्वे जमदिने तथा। ९४ स्पशं स्पशं निचे वन आया द्द्वे वारिणा। ९५ इति गृहमान
 विवरणं। ९६ अने वम जाप कर्षण मानं भोगीया इव कः। ९७ मताप कर्षणं नाम मान मयंग पूर्वकं।

मलापकर्षणायेवप्रवृत्तिस्त्वनामथा।२।द्वितीयादशमीदशरिक्ताषष्ठीनयोदशी।पवाष्टिमे
रावोन्मेतेलान्यंगनरस्यतेन।३।अष्टमीपंचदशीचपक्षद्वयवृत्ति।अनसंनिहितपापंतेलेमांस
हृरेनगो।४।पराशरः।आदितादिषुवारेषुतापःकोत्तिमृतिर्द्विनां।दरिद्रं दुर्जगत्वंकामाविश्रान्तःकमा
ता।५।नरवृत्तेकृतेश्मशिशिरुहानेकतनो।नम्रायतिनरः।शेषेतेलान्यंगोविधीयते।६।बृहस्पति
संक्रांतोर्विवारेषुषष्टानामदिनेतथा।इयांतरसुतंतेलेन।उत्थतिकदावना।७।पुराणांश्राव
बलिराज्यवसंतदुर्नितथा।तेलान्यंगेन।उत्थेतसंक्रांतियहणादिनिः।८।व्यासः।श्रीकाम
नं।उर्याशमवाकोर्द्विनां।तुल्यातामलकिविस्तरेकादश्यांविशेषतः।९।नवम्यांदशमि
विवासरोवंदस्येति।नपचमनमाभवके।ज्ञेता।१०।योगी।नम्राया।उत्सवेतीतेमां।पमामरणं
उर्वंउत्सुहृत्तं।॥३॥उत्सवेता।गधात्रीफलेरमावासां।सधमीनवमीशुभमर्दं।१४।तनंगं
तेजआयुर्द्विनां।तोयंसंक्रांतपक्षस्यनम्रातयंकदावना।मुतसंतानस्थिमागरेयासिगो
१२।मार्कंडेयः।अष्टपुराणे।यं।गात्राप्यंवरपाणिनिः।नवनिर्द्विने।तेमोत्रिपयगामिनि।
१३।व्यासः।नवादिपतिगो।वस्त्रावासां।निधायवा।आर्द्रपवतुवासां।विश्वरिः।अष्टतेनां।उनादे
कोटोर्द्विनां।१४।उत्सवेता।गधात्रीफलेरमावासां।सधमीनवमीशुभमर्दं।१४।तनंगं
तिशारसां।१५।इतिगंगा।रुसापिवगंधर्वाअधस्तासर्वैराजुमुतेदिविश्वाभिधुनः
सिनिवममं।१६।करोन्मो।१७।षेणनकेशो।१८।सो।१९।नार्यस्यार्येणपमेहराकोशिका
दिप्राणाय

१।तनमेधनराज्ञेविश्वान्निरोधनरयण।जमरस्यतथाहोवा।मीदिमनमायुता।२।
सुपमंशुपिशावांशुतान्यपिपश्चस्रया।वनस्यतीना।३।अतथा।मंचतुनिधे।४।मरीविमं
मिरसं।उत्सुहृत्तं।उत्सवेतसंवसिष्ठं।उत्सुहृत्तं।नारदमेववा।५।उत्सुहृत्तं।धृत्तं।मोमशुआपश्चिवा
लोतलः।पक्षपक्षपक्षमशुवमवो।ष्टादशकृतिता।६।उत्सुहृत्तं।तथा।कुयतिपिणं।कंसजने।
वा।तापयेनतीर्थेनितपयेदुत्सुहृत्तं।मुतान्।७।योगिनिः।विमः।हृत्ता।जिनंमंवागावो।मित्रीस्त्रिणासि
वा।निवनिमोपतायां।तिनियोक्तयाः।उनः।उनः।११।अतेदेवतपणेपयुक्ते।रपिदनिमिन्नुपपिटतप
णकरणेनप्रत्यवायः।काश्चाजिनिः।सनकश्चसनंदश्चहृतीयश्चसनातनः।कपिलश्चापुष्टिवोदुः
पंचशिखस्तथा।१२।एतेब्रह्ममुताः।सप्तमानवाः।परिकीर्तिताः।तपयेदं।जनिद्व्यां।प्रत्येकं।तानं।दितः।
१३।अपेरीनसिः।अपसयंततः।कवास्तिवावपिटदिदुःखः।पिटदेया।निसर्वाणि।पिटतीर्थेनितपयितुं।
१४।पितरोदेवता।उत्सुहृत्तं।प्रजापतिर्हृत्तः।१५।तं।हृत्तं।मंत्रस्य।पिवादनकमीलि।१६।हृत्तं।मंत्रद्वयेने
क्या।वादावपिटुं।तपयेत्सानुकूलार्थं।धर्मपरममास्ति।१७।कथवा।वनजः।सोमोयमश्चिवा
र्यमातथा।अग्निश्चाताबहिषिदश्चाजपाः।सोमपासथा।१८।यमायधर्मराजायमृत्यवेवांतकायवा
विक्वतायकालायसर्वभूतक्षयायवा।अर्द्धवरायदध्यायनीलायपरमेष्ठिने।वक्रोदरायवि
नायचित्रयुक्तायवेनमः।१९।योगी।यदिस्था।जीवपिठकरन्योदद्या।ज्वालाजलीनायेन्यथापि
तादद्यात्तेन्योदद्यात्स्वयंमुतः।२०।तथावपराशरः।हृत्तं।तीर्थेविश्वन्येतातेवपतिनेपतिनेन
एवपितादद्यात्तेन्योदद्यात्स्वयंमुतः।२१।काश्चाजिनिः।नानिमानेजलेहृत्तं।२२।

[illegible]

याव्ययनेतः॥१९॥ तातपातप्यणिंतुततक्रयात्रियद्वंज्ञातकोदितः॥ देवेनाश्मनुष्येन्याः पितृय
श्चयथाक्रमं॥१९॥ कात्यायनः॥ छायांयथेहेहरदातपार्तःपयःपिपासुः॥ दुधितोलमन्त्रं॥ बालोजनि
नीजननीनबालन्योषिद्युमांमंपुरुषश्चयोषां॥२०॥ तथासर्वाणिहृतानिष्ठावरणिचराणिवावि
प्रादुदकमिहंसर्वान्युदयकृदिसः॥२१॥ सत्यतपाः॥ दवपितृमनुष्यादीन्स्वशाखाविधिनोदि
तान्॥ एकेकांजलिनासवन्निप्रथमांतेनवाक्येत्॥४०॥ भोगी॥ अनामिकाधृतं देमतर्जयां हूय
मेववा॥ कनिष्ठिकाधृतंस्वदूतेनसूतोभवेद्विजा॥४१॥ तातपाः॥ षड्भोक्तिरुद्वेनकर्तव्यं पितृ
तर्पणं॥ मणिकांचनदलैर्वनिश्चयेन कदाचना॥४२॥ दकः॥ अंनस्त्वपुवक्रयांस्तुतर्पणं प्रातरेव
दि॥ वाङ्मूर्त्तिलैः कृत्वा नान्यन्नोक्तं मनीषिभिः॥४३॥ पराशराः॥ अक्षैस्तु तर्पय देवान् मनुष्या
न्शवलैस्त्रिलैः॥ पितृसंतर्पणैः कृत्स्नतर्पणिसर्वदाद्विजाः॥४४॥ बुधः॥ विष्णुकृतयोदश्यां सप्तम्यां
निवासंधयाः॥ तिनतर्पणमंयोगात्तज्जलंरुधिरायतो॥४५॥ मृत्यंतंरं॥ क्षयादेपातसंक्रांतोय
सितेशशिनाम्करेनवारतिथिदोषोस्तिक्रयचुतिलतर्पणं॥४६॥ कात्यायनः॥ मघाद्युगादोन
रायांतीर्थेपर्वीक्षोषकानिलैस्तुतर्पणदानंश्चाधंक्रयान्नयनका॥४७॥ मरीचिः॥ अतद्वेनदा
तयं नमुद्रांतदशयेत्॥ तर्जन्यां शुभयोयोगोमुद्रेयमन्त्रिधीयतो॥४८॥ तिलानामथलानेतुसौव
सीरजतादितीतद्व्यावित्रिषिंचैतदलंमंत्रेणवापुनः॥४९॥ एवमेवद्विजैः कार्यतर्पणं तज्ज
सुतं॥ पितृणां तुविशेषेणतेर्विनानिःफलंनवेत्॥५०॥ रामायणेऽपि प्रादशोच्यं नृणां त्रि

...कनवाससीमानद...
 नजलंताउयेत्यशानजलेतुमलेत्यनेतामलेप्रकालयेचरिततःस्नानसमावेरेता...
 खोमज्जेशपापप्रवहंतित्वास्तारेप्रवसतेप्रुआदित्यानिमुखसुखा...
 यंतुतदिशतेमन्त्रिस्तुविधिनिधायंध्याकैतुसविस्तरं...
 यार्थश्रीवासुदेवश्रीतयेमानमंकस्थि॥मृत्तिकांतुविधाकृत्वाजागेनेकेनलेपयेतात्रिःकृत्वोद
 ह्निणेदस्नेमानान्येतान्यनुकमाता...
 मृत्तुसंधयोदयोः॥३॥दहिणादिकेमेणवचराणावनिनिमिनिः॥मृदात्रितीयजागेनकसोवप
 रिमाजयेतु॥३॥प्रवेताः॥धर्मविदक्षिणंदसनाधस्नानेनियोजयेतादृतिरुक्षीमृदासानंकवास
 म्यकजलंविशेतास्नमोनारायणायतिसप्तवारंजनुजपेतानिमानेजलेष्टिवाकेशा...
 वादिधादिजः॥निरुधकास्नानासांनमिःकृत्वोमज्जन्तरेता...
 दुरेणतुअष्टकृत्वाथआयंगोःसूक्तेनावर्तयेदपः॥३॥जंजुकायेतिमंत्रेणविदध्यास्त्रमर्षिणं
 जयेद्वादेशवारंनुमहापापापुत्रये॥३॥जंजुकायेतिमंत्रस्यस्त्रपितोदयमुंडिनः॥गायत्रिमिस
 णोदेवोविनियोगःस्मृतोबुधेः॥३॥अथमर्षणत्रयेणवधूतपापःसमाहितः॥नतोनिमज्जवा
 रंश्रीमन्मर्षणमाचरेत्ता॥३॥दहः॥नित्यंनिमित्तिकंकांम्यविविधंस्नानमुच्यते॥तर्पणंतुनवेतन
 त्रंगवेतोपपद्यते॥४॥याध्रुः॥स्नानेनवतुसर्वत्रतर्पयेदेवताः॥पितृन्नातित्यकायेविशेषेणतमुकु

कियोंतत्प्रकीर्तिता...
 नान्यथा॥१०॥सरस्वदेवस्वातेपुतीर्थेषुवनदीषुवास्नानमेवक्रियायस्मात्तस्मात्पुण्यफलंस्मृतं
 ॥अथणाणस्नानंजाबालिः॥अथमर्षाहरीरस्यदेशकालादशेषतः॥मंत्रस्नानादितःसप्तकेचि
 दिहंतिमूर्याः॥११॥योगियाजुवक्षुः॥मांत्रंलोमंतथाश्रेयंवायरां॥दिव्यमेववावरुणंमानमंवेवसप्त
 स्नानान्यनुकमाता॥१२॥आपोदिष्टादिनिमंत्रंमृदालंनपार्थिवं॥आग्नेयंजस्मनास्नानंवायवंस्तमा
 गवां॥१३॥अग्निः॥अग्निपवषांनिस्नानंवदिव्यमुच्यते॥वावरुणंवावगादश्चमानसंविष्णुचिंतनं॥१४॥अव
 गादस्नानमानं॥जाबालिः॥अथिरुक्त्वंवेस्नानंस्नानाशक्तौनुकर्मणं॥आग्नेवाससावापिमर्ष
 नंकापिलंविडः॥स्मंदपुराणात्॥पुण्येकनखलेयज्ञप्रयागेयज्ञमुंदरितफलंस्कलंदेविभूतिस्ना
 नेविधीयते॥१७॥जापतिः॥आपोदिष्टेतिमंत्रिस्तुनिरिदमापस्तथैववाशन्नंआपश्चक्षुपदामंत्रस्नान
 मुदाकृतं॥१८॥विद्वत्सरस्वतीप्राप्तंस्नानंसारस्वतंस्मृतंक्रियतेवानवायनुस्नानंमंत्रक्रियाविनामल
 व्यपोहनफलंतेनप्राप्नोतिमानवः॥२०॥सप्तस्नानंयथोदिष्टंमंत्रस्नानादितःकृत्वादेशकालादसा
 मर्थ्यासर्वसमफलंस्मृतं॥२१॥जाबालिः॥सततंप्रातरुह्यारंतावनपूर्वकंआचरेदुषमिस्नानंत
 र्पयेत्पितृदेवताः॥२२॥वस्तिष्ठः॥अयंतमलिनःकायो नवच्छिद्रसमवृत्तः॥स्रवत्येष दिवारातोप्रातः
 स्नानंविशोधनं॥२३॥अज्ञानाद्यदिवाप्रोक्ष्याप्रोयदुःकृतं कृतं प्रातःस्नानेनतसर्वशोधयंतिहिजात
 यः॥२४॥नादशीकेनवसेणस्नानात्कापीनकादतोनामदीयेननादोणनसूच्यायथितेनवा॥२५॥मेधा

वासगर्भमाहुः सजपमगर्भमजपंतथा ॥ १३ ॥ तद्विद्योगिनामुक्तं प्राणायामस्य नक्षत्रं ॥ ३ ॥ मितिथिः
 नृविप्रोयथा विधिसमाहितः ॥ प्राणायामो विधिः पूतस्तृणैर्हृते श्वित्वा ॥ १४ ॥ यथापर्वतध्वनानां दो
 षादहतिपावकः ॥ एवमंतर्गतं पापं प्राणायामेन दहते ॥ १५ ॥ खलवावसुरा पशुशूरा रुतव्यगएव च सु
 वर्षस्यैव चिरश्च प्राप्नोति विश्वासघातकः ॥ १६ ॥ शरणागतधाती च कूटमाहीत्युक्तं ॥ एवमादि
 भुवन्येषु पापेषु निहितो नरः ॥ प्राणायामशतं कृत्वा भूयःस्योऽयं नृपतिः ॥ निर्मलः स्वर्गमाया
 तिसंतः सुकृतिनो यथा ॥ १७ ॥ अतः कुरुते पापं कर्मणामनसा गिरा ॥ त्रिकाल्यमंधा करणा व्या
 णायामेयं मोहति ॥ १८ ॥ इति प्राणायामविधिः ॥ ॥ अथ प्रातःस्नानविधिः ॥ तत्र योगी ॥ प्रातर्मध्या
 ह्नयोः स्नानं वा न प्रसूयते ॥ यत्नेन स्निष्वणं प्राक्तं स कुरुते ॥ अथारिणः ॥ आनंतु द्विविधं
 कंठुस्थणाय प्रवेदतः ॥ तयोस्तु नास्तं मुखं तत्पुनः ॥ अर्द्धं न वेत ॥ नित्यं नेमिति कंठं कथं क्रियां
 गं मलकषीणां क्रिया स्नानं तथा षष्ठं षोडशं स्नानं प्रकीर्तितं ॥ आर्द्धं डेयं प्राणायामं ॥ अस्नानं स्नानं
 सततिर्वती लाफनायतः ॥ प्रातः समाचरे स्नानं नित्यं नित्यं नित्यं ॥ १९ ॥ अस्नानं स्नानं
 जपाग्निहवनादिषु प्रातः स्नानं तदर्थं नित्यं स्नानं प्रकीर्तितं ॥ २० ॥ अथ प्रातःस्नानं प्रातः
 मिति कं स्मृतं ॥ चंद्रसूयपिरागादोतये वट्टसूतके ॥ २१ ॥ अथ प्रातःस्नानं प्रातः स्नानं देवहविधिना दितं
 तादिकां च सप्तदिग्नाका मस्तस्यो जयेत् ॥ २२ ॥ अथ प्रातःस्नानं प्रातः स्नानं देवहविधिना दितं
 गंतसमुद्दिष्टं स्नानं वेदपारो दिदि ॥ २३ ॥ अथ प्रातःस्नानं प्रातः स्नानं देवहविधिना दितं

स्नानं परिहृष्टसमंततः ॥ २४ ॥ कर्मपुराणे प्राणायामः ॥ २५ ॥ प्राणायामः ॥ २६ ॥ प्राणायामः ॥ २७ ॥ प्राणायामः ॥ २८ ॥ प्राणायामः ॥ २९ ॥ प्राणायामः ॥ ३० ॥ प्राणायामः ॥ ३१ ॥ प्राणायामः ॥ ३२ ॥ प्राणायामः ॥ ३३ ॥ प्राणायामः ॥ ३४ ॥ प्राणायामः ॥ ३५ ॥ प्राणायामः ॥ ३६ ॥ प्राणायामः ॥ ३७ ॥ प्राणायामः ॥ ३८ ॥ प्राणायामः ॥ ३९ ॥ प्राणायामः ॥ ४० ॥ प्राणायामः ॥ ४१ ॥ प्राणायामः ॥ ४२ ॥ प्राणायामः ॥ ४३ ॥ प्राणायामः ॥ ४४ ॥ प्राणायामः ॥ ४५ ॥ प्राणायामः ॥ ४६ ॥ प्राणायामः ॥ ४७ ॥ प्राणायामः ॥ ४८ ॥ प्राणायामः ॥ ४९ ॥ प्राणायामः ॥ ५० ॥ प्राणायामः ॥ ५१ ॥ प्राणायामः ॥ ५२ ॥ प्राणायामः ॥ ५३ ॥ प्राणायामः ॥ ५४ ॥ प्राणायामः ॥ ५५ ॥ प्राणायामः ॥ ५६ ॥ प्राणायामः ॥ ५७ ॥ प्राणायामः ॥ ५८ ॥ प्राणायामः ॥ ५९ ॥ प्राणायामः ॥ ६० ॥ प्राणायामः ॥ ६१ ॥ प्राणायामः ॥ ६२ ॥ प्राणायामः ॥ ६३ ॥ प्राणायामः ॥ ६४ ॥ प्राणायामः ॥ ६५ ॥ प्राणायामः ॥ ६६ ॥ प्राणायामः ॥ ६७ ॥ प्राणायामः ॥ ६८ ॥ प्राणायामः ॥ ६९ ॥ प्राणायामः ॥ ७० ॥ प्राणायामः ॥ ७१ ॥ प्राणायामः ॥ ७२ ॥ प्राणायामः ॥ ७३ ॥ प्राणायामः ॥ ७४ ॥ प्राणायामः ॥ ७५ ॥ प्राणायामः ॥ ७६ ॥ प्राणायामः ॥ ७७ ॥ प्राणायामः ॥ ७८ ॥ प्राणायामः ॥ ७९ ॥ प्राणायामः ॥ ८० ॥ प्राणायामः ॥ ८१ ॥ प्राणायामः ॥ ८२ ॥ प्राणायामः ॥ ८३ ॥ प्राणायामः ॥ ८४ ॥ प्राणायामः ॥ ८५ ॥ प्राणायामः ॥ ८६ ॥ प्राणायामः ॥ ८७ ॥ प्राणायामः ॥ ८८ ॥ प्राणायामः ॥ ८९ ॥ प्राणायामः ॥ ९० ॥ प्राणायामः ॥ ९१ ॥ प्राणायामः ॥ ९२ ॥ प्राणायामः ॥ ९३ ॥ प्राणायामः ॥ ९४ ॥ प्राणायामः ॥ ९५ ॥ प्राणायामः ॥ ९६ ॥ प्राणायामः ॥ ९७ ॥ प्राणायामः ॥ ९८ ॥ प्राणायामः ॥ ९९ ॥ प्राणायामः ॥ १०० ॥ प्राणायामः ॥

हंति

यमश्च दंवातया मंचयद्वेत्ता तदोकार प्रयोगेण सर्वे वा विकलं न वेत्ता रसाधनं सर्वकियाणि
यदोकारेण संयुतां सर्वमंगलमंगलं सर्वध्यानमयं प्रभुं ॥ ३५ ॥ पावनं मोहदं पुण्यं पापहेदकरं
तथा विदिवा मुच्यते हि प्रजन्म संसारबंधनात् ॥ ३६ ॥ वंसे ह्येतः प्रोक्तं प्रतापयुगवर्षेन ॥ वि
सृरेण न शक्ये तव कुं वषातेरपि ॥ ३७ ॥ इति प्रणवे विधिः ॥ अथ शिखाबंधनविधिः ॥ तस्या
सः सृष्टोकारं गायत्री निबन्धीया छिद्यो धिजः पुनराचम्य हृदयं बाहू धूम्रं धो वसं स्पृशेत् ॥
उपएव हविषाणां रक्षकर्म विवर्जनात् ॥ ३८ ॥ शिखां तातामानसो के ति मंत्रेण शिखा बंधं क
रयेत् ॥ ३९ ॥ योगी ॥ येनाक्रांता म्रयो लोका दोन वाश्च वशीकृता शरणं सर्वभूतानां समे विष्णुः प्रसी
दतु ॥ ४० ॥ इति शिखाबंधनविधिः ॥ अथ प्राणायामविधिः ॥ तत्र स्मृत्यंतरं व्याहृतीनां तु सप्तानां
सपिर्देवतमुच्यते ॥ ४१ ॥ विनियोगश्च कथितो वेदपारणेः ॥ विश्वामित्रो जमदग्निर्भरिषो
थगोतमः अत्रिर्वसिष्ठः कश्यपो मुनयः सप्तकीर्तिताः ॥ ४२ ॥ गायत्र्युत्सेगं तुष्टुं प्रहृतीं पंडुरेव
विष्टुं प्रजापतिवर्चसां स्येता निसप्रवे ॥ अग्निवयुस्तथा दित्या वाक्यनिर्वहणस्तथा ॥ ४३ ॥ अविष्टे
देवाश्च देवताः सप्तदाहताः ॥ ४४ ॥ योगी ॥ अग्निरेव वयुर्विद्यया विश्वामित्रः सविता देवता
त्विगायत्री विपदाहिया ॥ ४५ ॥ आपो ज्योतिरित्येष मंत्रो यं तेति त्रिरीयके ॥ तस्य प्रजापति
रुजिः ॥ ४६ ॥ योगाय संज्ञकां ॥ ४७ ॥ अग्निवयुः पूषाश्च देवताः सप्तदाहताः ॥ ४८ ॥ प्राणा
विनियोगप्रकीर्तिताः ॥ ४९ ॥ कात्यायनः ॥ ५० ॥

ता स्वप्ररत्तो ह्येता नित्यं विज्ञेया मानि रंजना ॥ ५१ ॥ इतीयायानवे मात्राशुक्ता वेरुददेवता ॥
तौ वस्ति नानित्यं विज्ञेया मानि रंजना ॥ ५२ ॥ तिष्ठो मात्राशुक्ता आरंभे सर्वकर्मणि ॥ तिस्रः साध
चुर्कतया माना सुवार्थवित्तमे ॥ ५३ ॥ एते लघ्वरा मिवाहिना दीर्घा निना देवता ॥ अवाप्तं प्रणव
श्चायं यस्तं वेदसंवेदविता ॥ ५४ ॥ इत्येदं स्वरितोदात्त एकाक्षर उदाहृतं ॥ त्रिस्वरश्चोदात्तश्च एकाक्षर
उदाहृतः ॥ ५५ ॥ अथ वंसे देव्युदिष्टः उकारो नाव संशयः ॥ उकारेण यदोकारः प्रविष्टस्ते कथानवेत्ता
॥ ५६ ॥ उ वसंश्च मद्योगात् उकारः समपद्यते ॥ अनुस्वारमकारं वमकारस्य शिरो यदा ॥ ५७ ॥ प्रकृतिः प्रा
धनं कृत्वा यं जनादोचलिष्यते ॥ नृपसकस्तदोकारो वेदातानां प्रकीर्तिता ॥ एवं यो विंदते विप्रो मु
च्यते सोऽपि बंधनात् ॥ ५८ ॥ स्वदेह मरणं कृत्वा प्रणवं स्यात्पराणि ॥ ध्याननिर्मथिना न्यासा देवं पश्ये
निगूढतः ॥ ५९ ॥ प्रणवो धनुः शरो ह्यस्मा ब्रह्म नक्षत्रं प्रयते ॥ प्रमत्तेन वेदं यं शरवत् नभयो जवेत् ॥
॥ ६० ॥ उकारेण तथा ह्यात्मा ध्यात्वा देवं प्रसीदति ॥ एतदा लंबं नं ज्ञात्वा ब्रह्म रूपं यायक्यते ॥ ६१ ॥ अष्ट
वियले देवो रवेद्रा स्ये ॥ निरामयः ॥ तस्योकारा मृतं नाम तेनाहृतः प्रसीदति ॥ ६२ ॥ तस्मादोमिति
सर्वं तु कृत्वा युंजी ततस्तरं ब्रह्म विद्ये न विधिना मततं प्रतिपद्यते ॥ ६३ ॥ कृत्वा पर्यंकं बंधं करकम
वष्टं न्यस्तं पुसंगदेशेनासायेथा ॥ न वस्तु निष्ठं तदं निष्ठं लं स्वस्वकायां पश्येदोका
रमेवं सच वतिसुकुली योगमणा विमारी तवज्ञानेन सम्यक्पु विबुधनमिदं संलं याति निता ॥
॥ ६४ ॥ सर्वमंत्राधिराजो यमो कारो नाशकं शयः ॥ पञ्च नवातिरिक्तं वयं ॥ ६५ ॥ इति ॥ ३१ ॥

[illegible]

रक्षात् आयुश्च मयं प्रतिमंच शुभं यज्ञोपवीतं वनमस्तु तेजः ॥ ४ ॥ मंत्रः ॥ अनादृष्टमधो ना ने स न
धायं केशं च न। दृष्टिं वंशे च नाभ्यां च धृतं पद्मिदं ते कर्णौ पयसोपवीतं दधाय ज्योतेः स्मृतिं च कर्म
णि। स्वप्ना नावेष्टीयं म्यादकं उपयमाथ मोक्षधास्ये न्निद्यमेता निश्रायुः कामावहृत्य पिब
ह्वारिणः पुवस्यासकनैव द्वितीयकं। उपवीतमलंकांस्त्रजं करकमेव च। उपा न हस्व वास
श्चतु मन्वर्धन धास्येता। नैव त्वनाम जि नंदं उमुपवीतं कर्मं। अमुपवीतं दिन द्वा निहृवा
नान्या निमंत्रतः। एतियज्ञोपवीत विधिः॥ अथ दर्प विधिः॥ ॥ त्वकात्यायनः। प्रामे न नम्रा
मावास्या तय्यां र न धिये स्मृताः। अया तया मासै रन नियोक्त्याः पुनः पुनः। शुभो दे
अचिर्भूवा विप्रः भूवेति रा मुखः। उकारेण च मंत्रेण सकृदेव ऊरानु स्पृशेत्॥ २ ॥ समपनाः
अनादनास्ति वहे न स मुद्रवाः। अस्ति नाश्रा प्रशुष्कायाः प्रादेशाश्च प्रमाणतः। ३ ॥ कृतपाद
ति विहं यास्ते सुश्राफं स मार मेत। ४ ॥ रत्न मंत्रः। विरो वना स हो त्पन्नः पर मे श्री नि स गजः। पुदस
वीणि पापानि न वधश्चि कृतो म म। ऐ सु मंतुः। ऊरुः। काराः। शिरो ग्रंथ य वा ह्व शिव च्छा।
गो के श भुंजो। ऊं रश्च पूव नि वे परः परः। ६ ॥ समूनाभ्या वि ग जे ति ऊ रेशा द्वो दक्षिणे करो।
सद्यं देव तथा त्रींश्च बिष्टया सव किर्म सु। ७ ॥ हारीतः। स्नाने दाने जपे हो मे ध्या ध्याये पिष्ट तर्प
ण। पवित्रं ठ करे रुवा सो वं रं रजतं कुशान्। ८ ॥ चतुर्निर्दिष्टी पंतु लिः पवित्रं ब्राह्मणस्य दृष्ट
किं कं जा स येत तु वर्णं वर्णं वध मं॥ ९ ॥ शंखः॥ ब्रह्म यज्ञे ज

पतितेभिर्गुणैः सद्यः कुर्वन्नामः ॥ १२ ॥ अत्रावेदं तकाष्ट
 अपां द्वादशगन्धर्वे विदिष्यादं तथा वनं ॥ १३ ॥ वदुर्दश्यं मीदृशी पोषमासं कमे प्रचलं दाम्
 वनवर्था वनकुर्यादं तथा वनं ॥ १४ ॥ वदुर्दश्यं मीदृशी पोषमासं कमे प्रचलं दाम्
 काष्ठसंयोगोदहत्या सप्तमं कुर्वन् ॥ १५ ॥ यमः ॥ आदे जन्मदिने विव विवादे जीर्णं दंत के वृते वि
 तोपवा सेवन कुर्यादं तथा वनं ॥ १६ ॥ यमः ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥ आदे यज्ञे
 वनियमात्राद्या न्यायित नर्दका ॥ १७ ॥ मरीचिः ॥ अत्राद्या नजीव मनुका सश्या सश्या दिनि ॥ १८ ॥
 प्रास्य पाक रुने वधिरः कलापे मी नवा ॥ १९ ॥ वदुर्दश्यं मीदृशी पोषमासं कमे प्रचलं दाम्
 लुभिसुया ॥ मुक्ता चाना नि कां गुच्छे न कुर्यादं तथा वनं ॥ २० ॥ यमः ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥
 गुल्या दंतान्धा वये त्रदशिनी वज्जी ॥ वाराहः ॥ अत्रातत्र वीणि नदंत काद्या न्याद्या नपने असा
 मचितानि नयुग्म पत्राणि नपाटितानि नदी ॥ अत्राणि विना वचा वि ॥ २० ॥ यमः ॥ मध्याह्ने
 स्नान वेजायां नश्येदं तथा वनं ॥ निराशस्त नृगं नदि देवता पिष्ट निः स हार ॥ २१ ॥ निदं तथा वन
 विधिः ॥ ॥ अथ यज्ञोपवीत विधिः ॥ तत्र मनुः ॥ काप्यमिमुपवीतं स्यात्तस्य कोयं विरिथ्य तो
 सा विद्या तत्रिह कुर्यान्न वस्त्रं तु कारयेत् ॥ २२ ॥ कार्याग्निना गोमूत्रसोमः पिष्ट प्रजापती
 वासुः सूर्यः सर्वदेवा इत्याहुः सुतु देवताः ॥ त्रिभुक्ति त्रिमधो यात मना भ्या कृतं तं वयं नो कृतं
 वा ॥ अत्राया यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते यस्मिह तं प्र

श्रवणं स्पृशेत् ॥ २३ ॥ अत्राया यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते यस्मिह तं प्र
 छंदिदक्षिणे ॥ २४ ॥ अत्राया यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते यस्मिह तं प्र
 नित्यं च वयं प्रवतो नरा ॥ नदी काष्ठं शुक्लं नान कुर्यादं तथा वनं ॥ कंट किरीट रत्नो
 द्वादशांगुल मन्त्राणां कनिष्ठिका पञ्चमूले पश्चिदि तं कूर्चं ॥ २५ ॥ यमः ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥
 रत्नोपवीतं वलोधु रं ॥ २६ ॥ वदुर्दश्यं मीदृशी पोषमासं कमे प्रचलं दाम्
 तं दण्डं नदी त्रिजोह दाश्रुतिः ॥ कमाचि तत्कलं प्रोक्तं तदुमिदं तथा वनं ॥ २७ ॥ यमः ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥
 तु विप्राणां द्वात्रिंशत्तारुणां नवांगुलां ॥ अष्टांगुलं च विषया नो श्रुताणां सप्तसंमितं ॥ च
 तुरंगुलं च मानु नारीणां नवमैशयः ॥ विष्णुः सूर्यः तुहिन दंतस्य समदंतस्य मधुमे
 धूने विषमदंतस्य विविधे दंतधा वनं ॥ अग्राधिस वचं शृङ्गं कीटाग्नि निरद्वि तं प्रादे
 रत्नोपवीतं वलोधु रं ॥ २८ ॥ यमः ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥
 वचं दक्षिणे न तथा ॥ अष्टपश्चिमे न पराजयः ॥ २९ ॥ वदुर्दश्यं मीदृशी पोषमासं कमे प्रचलं दाम्
 ॥ अत्राया यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते यस्मिह तं प्र
 नदी ॥ ३० ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥
 सप्तो ॥ ३१ ॥ अद्य यं प्रातरुक्त्या यन कुर्यादं तथा वनं ॥

त्यमृज्जलिः कुर्यात्प्रसावेमेदनेदिजः ॥ ११ ॥ अपरुष्य च विष्णुं तं काष्ठं लोभुष्यणादिना ॥ ३२ ॥
वासा उन्निष्ठे तद्वदं विधृतमेव नः ॥ १२ ॥ इति मूत्रपुरीषाद्वर्गविधिः ॥ अथ शौचविधिः ॥ ॥ नव
दत्तः ॥ शौचे यतः सदा कार्यः शौचमूलोदितः स्मृतः ॥ शौचाचारविहीनस्य समस्तानिष्कलाः
क्रियाः ॥ १३ ॥ अतर्जनादेव गृहाद्वल्मीकान्मुखकोकुरातः कृतशौचावशिष्टावनयाद्याः
पंचमृत्तिकाः ॥ १४ ॥ आकृता मन्त्रशौचाद्यैर्वातुकां पांशुद्विण्णो न मागीत्रशशानादनादयो न
कुक्षतः क्वचित् ॥ अहरे मृत्तिकां प्राकः कूलतः सरितां तथा वापीं कूपतः उग्रेषु नाहरे
दाह्यतो मृदं ॥ १५ ॥ नाहरे जलमध्यस्थां परतो मणिबंधनात् शतानाम् ॥ शुचिरेषां दुष्टं यास्या
राकीरादिविवर्जिता गोरारिका तथा श्वेता विविधामृत्तिकां स्मृताः ॥ १६ ॥ वसिष्ठः ॥ एकपत्तिं
करेति म्रुतं यो मृदं दयं स्मृतं ॥ पूजार्थं वसमाख्यातं शुक्लं तद्विष्णुं चैव तद्वदः ॥ १७ ॥ पंचपा
नेदशेकस्मिन्नुनयोः सप्तमृत्तिकाः ॥ एतच्छौचं गृहस्थानां द्विषणं ब्रह्मचारिणो ॥ विष्णुं तु
वनस्था नो यतीनां च वदुर्गुणः ॥ १८ ॥ वसिष्ठः ॥ अर्धप्रसृतिमानां पुत्रपौत्राणां मृत्तिकां स्मृतां
तीयाचटतीयाचतुर्थदिक्षि कीर्तिताः ॥ १९ ॥ विष्णुं च न समाख्याता विपर्वैर्यतेयप्रा
मदं कं वा वनमृदं वा वा यथा च वेतां ॥ तीर्थे शौचं न कुर्यात् ॥ स कवी तेषु तद्वदः ॥ २० ॥
मृत्तिकां वा वनमृदं वा वा यथा च वेतां ॥ तीर्थे शौचं न कुर्यात् ॥ स कवी तेषु तद्वदः ॥ २० ॥

नानाविधैः प्रतः ॥ २१ ॥ एतच्छौचं तु वकायं ॥ २२ ॥ पंचनेत्रं ॥ २३ ॥
नक्षत्राणां विदधुर्ग लेपरमस्य उंसः ॥ नारायणस्य नरकासंविता रणधेयाः
प्रपरायणस्या ॥ २४ ॥ प्रातर्जितामि च जतामनये करं तं प्राक्यं वज्रं मे कृतपापनयापहं
पतितां किं जं ॥ २५ ॥ शोकप्रणाशनक्रोधतशंखवकः ॥ २६ ॥ शौकं नयमिदं पुण्यं प्रात
लो कनययस्समेददादाभपदं हरिः ॥ २७ ॥ इति प्रजातविधिः ॥ ॥ अथ मूत्रपुरीषाद्वर्गविधिः ॥
पराशरः ॥ ततः प्रातः सप्तमृत्तिकां कुर्याद्विष्णुं चैव वतीति तां दिशि विदधे पमता ॥ २८ ॥
कृत्वा यज्ञोपवीतं तुष्टं तः कंठं वितां विष्णुं तुष्टं दीकुर्याद्विष्णुं चैव वतीति तां दिशि विदधे पमता ॥ २९ ॥
पुरीषमेषु नेत्रे वप्रावेदं तधावने ॥ प्राग्ने भोजनकाले च पशुमो न संसावरेत् ॥ ३० ॥
अथैकनयोजिभोजनेदं तधावने ॥ पिष्ट्वा येन देवेन तथा मूत्रपुरीषयोः ॥ ३१ ॥ पुष्टं मन्त्रि
दाने योगे चैव विशेषतः ॥ ३२ ॥ मो नं समातिष्ठ न स्वर्गमाप्नोति मानवा ॥ ३३ ॥ इति मूत्रपुरी
वाक्यदिदं सुखं यद्विष्णुं चैव वतीति तां दिशि विदधे पमता ॥ ३४ ॥
वदनेनादिजायया सुखं सुखः कुर्यात्प्राणा बाधयेत् ॥ ३५ ॥ वायुमिविषमद्विजमपः
सुथेवगाः ॥ न कदाचित् कुर्वीत विष्णुं चैव वतीति तां दिशि विदधे पमता ॥ ३६ ॥
वतीति न जीर्णदेवाय तनेव श्रीके न च शाङ्गे ॥ ३७ ॥ न स सवर्गते ॥ ३८ ॥
दीतीरमासाद्य न न स्मरि न गोमये ॥ ३९ ॥ शंखः ॥ ४० ॥

महाराष्ट्र शासन
श्री ७३३

त्यशुः

56

॥ आचारधर्मते लोभुगवायधर्मते प्रजो
पुरुषो लोके नवति निश्चितः ॥ ५ ॥ सनाती वसतं व्या
तं धर्मविवर्जितो धर्मो वाप्यसुखोदकं लोकनिन्दितमेव ॥ ६ ॥ लोकनिन्दित
नादि ॥ उक्तयोः कथय बोद्धुं किमद्यसुखं कृतं कृतं दर्व वा दायितं वापि वा कस्य
इति श्रीनागदेवविरचिते आचारदीपिका प्रशंसा ॥ ॥ अथात्मवित्तं ॥ तत्र स्मृतं तस्य
वैष्णवावकेषु मरुत्सवादिषु वाप्यरजनीयामं ब्रह्मध्यानं समासेत् ॥ ॥ अहं वक्ष्ये ॥ उक्तं ते
सर्वे न्यस्योत्तरं करं ॥ उक्तं किं वदन्त्यसुखं विष्टं तस्योत्तरं ॥ निमीलितारुसकं दंतं दंतं
स्मृतं वा ता उक्ता वनजिह्वसं वृतास्य सुनिश्चयं ॥ सन्निभं दिप्यामं नातिनी वदितं
गुणं विष्णुं वापि प्राणायाममुपक्रमेत् ॥ ततोऽप्यस्युक्तो यासां हृदये दीपवत्पुण्यं
त्मानंधारणं धारयेत् ॥ यथापनयावोक्तं दास्यति मन्त्राणि हृदयादनिनिःसृता ॥
नाद्यस्तासां मथ्ये शशिषु संदं तत्र मध्यस्थं मदीपश्चावला ॥ सप्तयज्ञं विद्वेद
नतु ॥ ७ ॥ यदावर्षवदाकाशं वेष्टंति मानवा ॥ तदा शिवमिति ज्ञायतु ॥ सस्यो तो मविद
वित्तं न विधिः ॥ ॥ अथ प्रजाता विधिः ॥ तत्र विष्णुः ॥ ८ ॥ मदिनियत्वा तं स्वर्गसाधनं
हृत् ॥ कथय तस्यैव सगुणावरेता ॥ नाडिका ॥ षडपंचाशत् ॥ सुकाधिकारणं ॥
तस्यैव सगुणावरेता ॥ प्रातःसारा ॥ निवर्तनी ॥ विष्णुः ॥